

RUSYA FEDERASYONU'NUN ULUSAL ÇIKARLARI VE ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER

*Mehmet Erkan KILLIOĞLU**

Özet

Edebiyatın Özel Askeri Şirketlerin (ÖAŞ) jeopolitik ve ekonomik çıkarların korunması amaçlı olarak kullanımı Rusya açısından yeni bir olgu değildir. Rusya'nın bu konuda 16. yüzyıla kadar giden bir tecrübesi vardır. Çarlık Rusya'sı elde ettiği ve oldukça faydalı bulduğu bu tecrübe sonrasında ordu dışı grupları, bunlar içerisinde özellikle de Don Kazaklarını, müdahil olduğu tüm çatışmalarda kullanmıştır. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ve devlet mekanizmasının işlevsizleşmesi yüzünden Rus devleti yetişmiş güvenlik kadrolarının bir kısmını kaybetmiştir. Güvenlik örgütlerinden gelen bu yetişmiş ve profesyonel görevliler hayatını idame ettirebilmek için ya özel sektöre ya da organize suç örgütlerine katılma yoluna gitmiştir. Bu yüzden Rus özel askeri şirketlerinin ilk ortaya çıkışını bu döneme kadar götürmek uygun olacaktır. Bu çalışmada Rusya Federasyonu'nun ulusal çıkarlarını koruma noktasında Rus ÖAŞ'ın nasıl kullanıldığı incelenecektir. Son yıllarda bilinirlikleri Wagner Group ile artan Rus ÖAŞ'ları Batı'daki benzerlerinden farklı olarak fiilen mevcut olmalarına rağmen, kanunen illegaldirler. Ülkenin Anayasası ve Ceza Kanunu'nda gereken düzenlemeler yapılmadığı için Rusya'da ÖAŞ kurmak ve paralı askerlik yapmak ağır cezası olan bir suçtur. Bu sorunu ortadan kaldırmak adına bir dizi yasa teklifi hazırlanmıştır. Bunlardan bazılarını bizzat Putin'in desteklediği söylentisi yayılsa da hiçbiri başarılı olamamış ve ÖAŞ yasal statü kazandıracak yasa teklifi kanunlaşmamıştır. Bu duruma rağmen kanuni dayanaktan yoksun olan Rus ÖAŞ'larının sayıları hızla artmaktadır. Keza ÖAŞ'ların sunduğu hareket ve kullanım esnekliği, oldukça etkili olan fayda/maliyet dengesi, çok fonksiyonlu yapısı, faaliyetlerinden dolayı devletlerin doğrudan mesul tutulamaması gibi sebepler Rus ÖAŞ'larını Kremlin açısından vazgeçilemez hale getirmiştir. İşte bu durum 6 bölümden oluşan bu çalışmada incelenecek, Rus ÖAŞ'larının emsallerinden farkları açıklanacaktır.

Anahtar kelimeler: Rusya Federasyonu, Primakov Doktrini, Yakın Çevre Politikası, Özel Askeri Şirketler, Rus Özel Askeri Şirketleri.

THE NATIONAL INTERESTS OF THE RUSSIAN FEDERATION AND THE PRIVATE MILITARY COMPANIES

Abstract

The use of Private Military Companies (PMCs) for the protection of geopolitical and economic interests is not a new phenomenon for Russia. Russia has experience in this regard dating back to the 16th century. After this experience, which Tsarist Russia gained and found very useful, it used non-military groups, especially the Don Cossacks, in all conflicts in which it was involved. Due to the dissolution of the Soviet Union in 1991 and the dysfunction of the state mechanism, the Russian state lost some of its

* Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, e-mail: mehmeterkan@comu.edu.tr

trained security personnel. These trained and professional officers chose to join either the private companies or organized crime sects in order to survive. Therefore, it would be appropriate to date the first emergence of Russian private military companies to this period. In this study, it will be examined how the Russian PMCs is used to protect the national interests of the Russian Federation. Although Russian PMCs, whose popularity has increased in recent years with the Wagner Group, unlike their counterparts in the West, are illegal by law. Since the necessary regulations have not been made in the country's Constitution and Criminal Code, establishing a PMC and engaging in mercenary service in Russia is a crime with a heavy penalty. A number of legislative proposals have been prepared to eliminate this problem. This situation will be examined in this study consisting of 6 chapters, and the differences of Russian PMCs from their counterparts will be explained.

Keywords: Russian Federation, Primakov Doctrine, Near Abroad Policy, Private Military Companies, Russian Private Military Companies.

Giriş

Özel Askeri Şirketlerin (ÖAŞ) jeopolitik ve ekonomik çıkarların korunması amaçlı olarak kullanımı Rusya açısından yeni bir olgu değildir. Rusya'nın bu konuda 16. yüzyıla kadar giden bir tecrübesi vardır.¹ Bu dönemde Baltık bölgesinde hâkimiyet kurmak isteyen Çarlık Rusyası, 1558-1583 yılları arasında süren Livonya Savaşı sırasında paralı askerlerden de yararlanma yoluna gitmiştir.² Çarlık Rusyası elde ettiği ve oldukça faydalı bulduğu bu tecrübe sonrasında ordu dışı grupları, bunlar içerisinde özellikle de Don Kazaklarını, müdahil olduğu tüm çatışmalarda kullanmıştır.³ Kendi adına savaştırmak için paralı askerlerin istihdamı uygulaması tarihi seyir içinde farklı farklı isimler almış olsa da temelde izlenen metot ve ulaşılan sonuç değişmeden kalmıştır. Bu uygulama Rus Devleti tarafından görülen lüzum ve fayda üzerine gerekli görülen her durumda kullanılmıştır. Bunun en güncel örneği ise Ukrayna Savaşı'nda, özellikle de Bahmut ve çevresinde Wagner Grup elemanlarının kullanılması gösterilebilir.

Rusya, özellikle 1917 öncesinde çoğu Rus olmayan etnik gruplardan oluşturulan paralı asker gruplarını keşif gezisi, kolonizasyon ve iç isyanların bastırılması gibi durumlarda sıklıkla kullanmıştır. Örneğin Orta Asya'yı keşif için gönderilen ve hezimetle sonuçlanan Çerkasski misyonunda keşif gezisinin başında ihtida edip Hıristiyan olmuş bir Kafkasyalı kullanılmıştır.⁴ Sovyetler Birliği döneminde (1922-1990) ise devlet çıkarlarını korumak ve gerçekleştirmek için düzensiz grupları kullanmaya devam etmiştir. Özellikle Batı Dünyası ile Üçüncü Dünya Ülkeleri'nde yaşanan rekabette Sovyetler Birliği sıklıkla askeri danışmanları da bu kapsamda kullanmaya çalışmıştır. Askeri danışmanlar, özellikle Üçüncü Dünya ülkelerinde Sovyetler Birliği'nin çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için aktif bir şekilde etki ajanı olarak kullanılmıştır. Amaçları ve mevcudiyetleri genelde yerel askeri güçlere eğitim ve teknik destek sağlamak şeklinde resmileştirilmeye çalışılmış olsa da Sovyet askeri danışmanları çatışmalarda da aktif görev almıştır.⁵ Bu duruma en güzel örneklerden birisi Libya'dır. 1980'li yıllarda Libya, ülkesindeki Sovyet askeri danışmanlarını Nijer, Çad ve Mısır'la yaşadığı sınır savaşlarında da kullanma yoluna gitmiştir. Bu durum Sovyet askeri uzman ve danışmanlarının kullanımı sürecinde yeni bir dönemin de başlangıcı olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bu danışmanların bir kısmı (birkaç bin kişi) Libya'da kalmaya devam etmiş ve Kaddafi için çalışmıştır. Bu yüzden bu Sovyet askeri danışmanları için Afrika'daki ilk Rus paralı askerleri olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır.⁶

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması devlet kurumlarına olduğu gibi Rus toplumuna da ciddi zarar vermiştir. Hızlı ama eksik planlanmış olan ekonomik reform ve pazar ekonomisine geçiş süreci kilit önemdeki kamu kurumlarını ya yok etmiş ya da paralize olmasına neden olmuştur. Bu durumun kurbanlarından birisi de silahlı kuvvetler ve güvenlik kurumları olmuştur. Devlet mekanizmasının işlevsizleşmesi yüzünden Rus Devleti yetmişmiş kadrolarından bir kısmını kaybetmiştir. Güvenlik

¹ Sergey Sukhankin ve Alla Hurska, Russia's Private Military Contractor's: Cause for Worry, Defense and Security Foresight Group, University of Waterloo, 2020. Ayrıca bkz. Sergey Sukhankin ve Alla Hurska, "Russia's Private Military Contractor's: Cause for Worry", Canadian Military Journal, 2021, cilt: 21, sayı: 2, s. 14-25.

² "1558-1583 yılları arasında cereyan eden Livonya Savaşı, Rusya ile Batı arasında 16. yüzyılda yaşanan en büyük savaştır. Hatta Alexander Filyushkin'e göre Rusya ile Avrupa arasındaki ilk savaş olarak da adlandırılması yanlış olmayacaktır" Alexander Filyushkin, "Livonian War in the Context of the European Wars of the 16th Century", Russian History, 2016, sayı: 43, s. 1-21.

³ Frank G. Hoffman, "Hybrid Warfare and Challenges", Joint Forces Quarterly, 2009, sayı: 52, s. 34-39. Ayrıca bkz. Valery Gerasimov, "The Value of Science is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations", Military Review, 2016, s. 23-29; Vladimir Rauta, "Towards a Typology of Non-state actors in 'Hybrid Warfare': Proxy, Auxiliary, Surrogate and Affiliated Forces", Cambridge Review of International Affairs, 2020, cilt: 33, sayı: 6, s. 868-887.

⁴ "Alexander Bekoviç-Çerkasski, Kabarda kökenlidir. Hristiyan olmadan önceki adı Devlet Giray Mirza'dır. 1713 yılında Emanet olarak Rus Çarlığı'nın hizmetine verilmiş ve ihtida ettirilmiştir. İsim olarak Alexander seçilirken, etnik kökeni göstermek için Çerkasski ve soylu olduğunu göstermek için de Türkçe'deki 'Bek-Bey'den türetilen Bekoviç'i kendisine soyadı olarak almıştır." Andrei Lobanov-Rostovsky, Russia and Asia, Macmillan Company, 1933, New York, s. 74; Samantha Rogers, "Alexander Bekovich-Cherkasski: Beginning of Russia's Imperialistic Expansion in Central Asia", Kafkasya Çalışmaları-Sosyal Bilimler Dergisi, 2022, cilt: 7, sayı: 13, s. 88, 91-92.

⁵ Igor Eliseev ve Alexey Tikhonov, "V Teni Pyramid", Rossiyskaya Gazeta, 2020, №5300/221, <https://rg.ru/2010/09/30/taina.html> (Erişim Tarihi: 15.05.2023).

⁶ Sergey Sukhankin ve Alla Hurska, Russia's Private Military Contractor's, s. 3.

örgütlerinden gelen bu yetişmiş ve profesyonel görevliler hayatını idame ettirebilmek için ya özel sektöre ya da organize suç örgütlerine katılma yoluna gitmiştir. Bu yüzden Rus özel askeri şirketlerinin ilk ortaya çıkışını bu döneme kadar götürmek uygun olacaktır.⁷

Yönetim şekilleri değişmiş olsa da bu konudaki Rus politikası süreklilik ve mevcudiyet arz etmiştir. Rus ÖAŞ ve paralı askerlerin mevcudiyeti 2018 yılı Şubat ayında Suriye Deyrizor'da ABD özel kuvvetleri ile Wagner paralı askerleri arasında cereyan eden olaydan sonra daha fazla bilinir ve medyada konuşulur hale gelmiştir. İddiaya göre 200'den fazla Rus paralı askeri bu çatışmada ölmüştür.⁸ Khasham veya Conoco Fields Muharebesi olarak da bilinen bu olay Rusya Federasyonu'nun Doğu Avrupa'dan Balkanlara, Kuzey Afrika'daki Sahel'den Sahraaltı Afrika'ya kadar olan bölgelerde Rusya Federasyonu'nun gayri kanuni bir şekilde ÖAŞ ve paralı askerleri kullandığını ortaya çıkarmıştır. İşte bu çalışmada özellikle Ukrayna-Rusya Savaşı ile daha da bilinir hale gelen Rus ÖAŞ'ın faaliyetlerine değinilecektir. Çalışmada kronolojik tarzda bir bilgilendirme yapılırken bu türden paramiliter yapıların Rus Devleti için yeni bir araç olmadığı, kullanımları konusunda tarihten gelen bir bilgi birikimi olduğu noktasına vurgu yapılacaktır. Bu türden şirketler Batı'da ilk kez 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Rus ÖAŞ'ın Batı'daki eşdeğerleri ile benzeşen ve ayrışan yönleri nelerdir? ÖAŞ tabiri sadece bir isim benzerliği midir, uygulamadaki farklılıklar nelerdir, konularına bu çalışmada değinilecektir.

Çalışmanın konusu Rus ÖAŞ'ları olduğu için, literatür taraması sırasında Rusça kaynaklar ve web siteleri incelenmiştir. Ortaya çıkan taslak daha sonra bu konuda İngilizce olarak yayınlanmış olan çalışmalarla desteklenmiş ve bir sentez ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile alana yapılması beklenen katkı ise Rusya Federasyonu'nun pragmatist yapısı ve güçlü devlet hafızasına dikkat çekmektir. Rusya Federasyonu'nun hareket tarzı, olayları anlama ve yönlendirme şekli ÖAŞ'ın uluslararası olaylarda kullanımı sırasında belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Bu da örnek çözümleme yapılması için ÖAŞ'ın iyi bir fırsat sağladığını göstermekte ve bu paramiliter yapıların analiz çalışmalarındaki önemini arttırmaktadır.

1. Batı Dünyası İle Bir Rekabet Noktasında Bir Dış Politika Aracı Olarak Özel Askeri Şirketler (ÖAŞ)

Rusya'nın son yıllarda güvenlik çıkarlarını korumak ve dış politika amaçlarını gerçekleştirmek için gayri nizami yöntemleri de kullanmaktan çekinmediği ve ortaya çıkan şartlara adapte olmaya çalıştığı görülmektedir. Rusya'yı bu yola iten sebep ise Rusya'nın istekleri ile mevcut ekonomik ve askeri güç ve kabiliyetleri arasındaki farklılıktır. 2007 yılında Almanya, Münih'te düzenlenen güvenlik konferansında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin yaptığı konuşma ile Rusya'nın uluslararası arenaya yeniden büyük güç olarak dönmeyi istediğini ve bunun için gereken tüm tedbirleri alacağını işaretini vermiştir. Rusya Federasyonu yönetimi bu kapsamda mevcut uluslararası düzenin yapısını değiştirmek için girişimlerde bulunma yönündeki iradesini dile getirmiştir. Ayrıca 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılması ile Moskova'nın terk etmek zorunda kaldığı eski Sovyetler Birliği coğrafyası ve nüfuz alanında daha aktif

⁷ Sergey Sukhankin ve Alla Hurska, Russia's Private Military Contractor's, s. 3.

⁸ Christoph Reuter, "The Truth About The Russian Deaths in Syria", Spiegel International, 2018, <https://www.spiegel.de/international/world/american-fury-the-truth-about-the-russian-deaths-in-syria-a-1196074.html> (Erişim Tarihi: 29.05.2023); Maria Tsvetkova, "Russian Toll in Syria Battle was 300 Killed and Wounded: Sources", Reuters, 2018, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-russia-casualties-idUSKCN1FZ2DZ> (Erişim Tarihi: 12.05.2023); Thomas Gibbons-Neff, "How a 4-Hour Battle Between Russian Mercenaries and U.S. Commandos Unfolded in Syria", The New York Times, 2018, <https://www.nytimes.com/2018/05/24/world/middleeast/american-commandos-russian-mercenaries-syria.html> (Erişim Tarihi: 02.06.2023); Eric Schmitt, Ivan Nechepurenko ve C. J. Chivers, "The Truth About The Brutal Four-Hour Battle Between Russian Mercenaries and US Commandos in Syria", The Independent, 2018, <https://www.independent.co.uk/news/world/battle-syria-us-russian-mercenaries-commandos-islamic-state-a8370781.html> (Erişim Tarihi: 17.05.2023); Sergey Sukhankin, "Continuing War by Other Means: The Case of Wagner, Russia's Premier Private Military Company in the Middle East", The Jamestown Foundation, 2018, <https://jamestown.org/program/continuing-war-by-other-means-the-case-of-wagner-russias-premier-private-military-company-in-the-middle-east/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

olma iradesini ilan etmiştir.⁹ Bu yaklaşımı destekleyen strateji ise eski Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Yevgeni Primakov döneminde oluşturulmuş ve Rus dış politikasının yeni önceliklerini belirlemiştir.¹⁰ Primakov'un kendi adıyla anılan bu dış politika vizyonunun diğer adı da Yakın Çevre Doktrini'dir.¹¹ Rusçası ile Blizhneye Zarubezhnye-Yakın Çevre Doktrini ile eski Sovyet coğrafyasında Soğuk Savaş döneminin bakiyesi olarak ortaya çıkan devletlere işaret edilmektedir. Terim, Rus entelektüelleri, devlet adamları ile bilim ve siyaset çevrelerinde genel kabul görmüş ve yaygın şekilde kullanılır olmuştur.¹²

Realist olarak tanımlanan Primakov'un doktrininde, Rusya'nın yeniden büyük güç olması adına ortaya atılan ve doktrininin temelini oluşturan "Çok kutuplu alternatiflik" (Mnogopolyarnaya alternativnost)" adı ile kavramsallaştırılan çok kutuplu bir dünya düzeni talebi, bölgesel ittifaklar gibi mekanizmaların kullanımını öngörmektedir.¹³ Bu önerileri temel alan ve eski Sovyet nüfuz alanındaki ülkelerin yabancı güçlerinin kontrolü altına girmesinin önlenmesi için bu ülkelerle ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerin sürdürülmesi ve geliştirilmesini önceleyen Yakın Çevre Doktrini, temelde Sovyet sonrası dönemde ortaya çıkan ülkelere yönelik jeopolitik ve stratejik içerikli bir politika olmuş, bu haliyle de Rusya ile bu devletler arasındaki yeni ilişki tarzını düzenlemeye çalışmıştır.¹⁴ 1996 yılında Yevgeni Primakov tarafından kavramsallaştırılan yeni dış politika doktrininin ana amacı dönemin şartlarına göre şekillendirilmiş ancak Rusya'nın da yeniden büyük devlet olarak kabul görme ve uluslararası sistemi iki kutuplu, bu olmazsa da çok kutuplu hale getirme isteği telaffuz edilmiştir.¹⁵ Bu yeni doktrin kapsamında Rusya'nın Batı ile olan ilişkileri geliştirilmeye devam edileceği ifade edilmiştir. Ancak bu gelişme ABD merkezli olmayacak, Avrupa ile olan ilişkilerin daha de geliştirilmesi öncelikli tercih olacaktır. Bu yaklaşım kapsamında Rusya-Almanya-Fransa stratejik ve jeopolitik üçgeninin inşa edilmesi için çalışılmaya devam edilecektir. Bu girişim ve ABD'ye karşı bir denge kurma arayışı 2003 yılındaki Irak'ın işgali sürecinde yeniden gündeme gelmiştir. Rusya, Fransa ve Almanya, ABD'nin Irak'ı işgalini önleyebilmek için birlikte hareket etmeye çalışmıştır.¹⁶

Rusya, ABD'yi dengelemek için Avrupa ülkeleri ile yakınlaşmayı kısa vadede uygun bir çözüm olarak görmüştür. Ancak ABD'yi dengelemeye çalışırken bu sefer de dış politikasının Avrupa Birliği'nin (AB) kontrolüne girmesi istememektedir. Bu yüzden ABD ve AB'yi ve kısmen de Batı Avrupa ülkelerini dengelemek için diğer bölgesel güçler olan Hindistan, Japonya, Kuzey Kore ile olan ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Bu kapsamda ABD'nin tek taraflı hareketlerini kısıtlamak adına Moskova-Pekin-Delhi jeostratejik üçgeninin inşasının önemine vurgu yapılmıştır.¹⁷ Ayrıca bu girişimlere ek olarak Rusya, ABD'yi dengelemek ve çok kutuplu bir dünya sistemi kurmak adına İslam Dünyası ile de yakınlaşmaya

⁹ Vladimir Putin, "Speech and The Following Discussion at The Munich Conference on Security Policy", President of Russia, 2007, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034> (Erişim Tarihi: 22.05.2023); Victor Yasmann, "Russia: Putin Comes on Strong", Radio Free Europe/Radio Liberty, 2007, <https://www.rferl.org/a/1074659.html> (Erişim Tarihi: 18.12.2023); Fyodor Lukyanov, "Putin's Russia: The Quest for a New Place", Social Research, 2009, cilt: 76, sayı: 1, s. 117-150; Daniel Fried ve Kurt Volker "The Speech in Which Putin Told Us Who He Was", Politico, 2022, <https://www.politico.com/news/magazine/2022/02/18/putin-speech-wake-up-call-post-cold-war-order-liberal-2007-00009918> (Erişim Tarihi: 18.12.2023).

¹⁰ Sevinç Alkan Özcan, Rus Azınlıklar, Küre, 2005, İstanbul, s. 1.

¹¹ Dmitri Novikov, Rtsar Rossiyskogo Realizma" Doktrina Primakova. Vishaya Shkola Ekonomiki, Rossiya v Globalnom Politike, 2016, Moskova, s. 1; Hayati Hamzaoğlu, " Rus Dış Politikasında Realist Yaklaşım: Primakov Doktrini ve Yakın Çevre Kavramı", Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 2020, cilt: 8, sayı: 24, s. 290.

¹² Erhan Canikoğlu, "Russia's Foreign Policy in the Near Abroad: A Challenge for The Global and Regional Rivalry", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2021, cilt: 10, sayı: 4, s. 3549.

¹³ Dmitri Novikov, a.g.m., s. 1. Hayati Hamzaoğlu, a.g.m., s. 290.

¹⁴ Hayati Hamzaoğlu, a.g.m., s. 290; Erhan Canikoğlu, a.g.m., s. 3549.

¹⁵ Hayati Hamzaoğlu, a.g.m., s. 282.

¹⁶ Henri de Grossouvre, "Paris, Berlin Moscow: Prospects for Eurasian Cooperation", World Affairs, 2004, cilt: 8, sayı: 1, s. 40-52.

¹⁷ Harsh V. Pant, "The Moscow-Beijing-Delhi "Strategic Triangle": An Idea Whose Time May Never Come", Security Dialogue, 2004, cilt: 35, sayı: 3, s. 311-328; Yury E. Fedorov, 'Boffins and Buffoons': Different Strains of Thought in Russia's Thinking, Chatham House, 2006, s. 4; Witold Rodkiewicz, "The Twilight of Russian-Indian Partnership", Centre for Eastern Studies (OSW), Commentary, No. 529, 2023, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-08-10/twilight-russian-indian-strategic-partnership> (Erişim Tarihi: 18.12.2023).

çalışmıştır. Ancak bu girişimi Çeçen Savaşları nedeniyle sekteye uğramıştır.¹⁸ Yeni politika vizyonu kapsamında Rusya, Yakın Çevre'sinin kendisi için yaşamsal çıkarlarının var olduğu, kritik ve stratejik bir bölge olduğunu açıkça ilan etmiş, bu çıkarlarının tanınmasının kendisinin doğal bir hakkı olduğunu dile getirmiştir.¹⁹ Yakın Çevre Doktrini ile irtibatlı olarak Rusya, Balkanlar ve Orta Doğu bölgelerindeki uluslararası krizlerde daha faal olacağını da ilan etmiştir. Özellikle Yugoslavya krizi ve NATO müdahalesi Rusya'nın Batı algısını gözden geçirmesine sebep olmuştur.²⁰ Bu bağlamda Rusya kendi dış politika felsefesini inşa etmeye hız vermiş, bölgesel güç dengesi oluşturulması ve Rusya'nın eski nüfuz alanına kalıcı olarak dönene kadar güvenliğinin sağlanması için ittifaklar sistemi kurulması kararlaştırılmıştır.²¹ Sonuç olarak Yakın Çevre Doktrini, ABD'nin küresel üstünlüğünü azaltmayı ve çok kutuplu bir uluslararası sistem kurulmasını öngören bir stratejik planlamadır.²² Doktrin geliştirilmesi aşamasında Primakov açısından dünya ekonomisiyle bütünleşme, yeni çok kutuplu bir uluslararası sistemin kurulması ve ABD'nin tek taraflı politikalarının dengelenmesi belirleyici unsur olmuştur.²³

2009 yılında, küresel ekonomik krizi takiben Primakov, ülkenin istikrarı için hareketli ve güçlü bir ekonominin gerekli olduğunu ifade etmiş ve bunun sağlanması için bir politika vizyonu ortaya koymuştur.²⁴ Ancak 2008 ekonomik krizini de yaşayan Rusya o tarihte bu sayılan özelliklerde bir ekonomiye sahip değildir. Ülkenin GSMH'nin %40'ının ham madde ihracatından geldiği düşünüldüğünde Primakov, Rusya'nın kendisini ekonomik açıdan güvenceye alması ve bir istikrar adası haline gelmesi için bazı önlemlerin alınması ve bir dizi düzenlemenin yapılması gerektiğini de ifade etmiştir. 1990-2008 yılları arasındaki dönemde bu girişimler başarısızlıkla sonuçlanmış, Rusya'nın durumunun kötüleşmesine sebep olmuştur.²⁵ Zira Rusya Federasyonu, Sovyetler Birliği'nin çökmesi ile 5 milyon km² toprak kaybetmiş, Baltık Bölgesi (Kaliningrad dışında) ve Karadeniz Havzası'nda stratejik üstünlüğünü yitirmiş ve bu bölgelerden gelecek tehditlere karşı nispeten savunmasız hale gelmiştir. Yine Sovyetlerin çökmesi sonucunda Hazar, Baltık ve Karadeniz havzalarındaki doğal kaynaklara erişim hakkı da kaybedilmiş, başta Batılı ülkeler olmak üzere Türkiye ve İran gibi bölgesel güçlerin de arasında bulunduğu bir dizi potansiyel rakip de ortaya çıkmıştır. Keza Rusya Federasyonu kuzey ve doğu bölgelerinden sıkıştırılmış, bunun sonucunda da Orta ve Doğu Avrupa bölgesindeki dolaysız kara geçişlerini de kaybetmiştir. Ek olarak, Rusya Federasyonu her ne kadar daha fazla zarar görmemek adına Sovyetler Birliği'ni tasfiye etmiş olsa da Birliğin tasfiyesi ile eski Sovyet Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını kazanmıştır. Bunun sonucunda ise Rusya'nın etrafında yeni ama istikrarsız, küçük ve zayıf komşu ülkelerden oluşan bir kuşak ortaya çıkmıştır. Bu durumun fiiliyata yansması Rusya'nın etrafındaki tampon bölgenin bir istikrarsızlık kuşağına dönüşmesi ve Rusya'nın güvenliği ve bütünlüğünü tehdit eder hale gelmesi şeklinde olmuştur.²⁶

Rus devlet yönetimi dış politika ve askeri-stratejik ve jeopolitik çıkarlar konusuna ekonomiden daha fazla önem vermektedir. Zira Batı'ya bu şekilde meydan okumaya çalışmaktadır. Ayrıca Sert Güç-Hard Power sayesinde rakiplerin caydırılması sonrasında iç politikada da istikrarı temin etmeyi ve muhalifleri bastırmayı uygun çözüm olarak görmüştür. Tüm bunların sonucunda Yakın Çevre'de etkisini yeniden

¹⁸ Gökhan Özdemir ve Yunus Kutval, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Rusya İkili İlişkilerinin Ekonomi ve Siyasi İlişkiler Açısından Tarihsel Seyri, VII. Uluslararası Karadeniz Sempozyumu: "Türkiye-Rusya İlişkileri", Giresun, 2017.

¹⁹ Stephen White, Russia's New Politics: The Management of a Postcommunist Society (4. Baskı), Cambridge University Press, 2004, United Kingdom, s. 228.

²⁰ Vladimir Avatkov, "İdeologemi Vneshney Politiki Rossii", 25 Let Poiska. İntelros (İntelektualnaya Rossiya) Svobodnaya Misli, 2016, sayı: 5, s. 29.

²¹ Vladimir Kolosov ve Rostislav Turovskiy, "Geopoliticheskoe Polojeniya Rossii na Poroge XXI Veka: Realii i Perspektivi", Jurnal "Polis", Politicheskoe İssledovaniya, 2000, sayı: 3, s. 4-7.

Yevgeni Primakov, Rossia v Sovremennom Mire, Proshloe, Nastoyashee, Budushee, Chentrpoligraf, 2018, Moskova.

²² Hayati Hamzaoğlu, a.g.m., s. 289.

²³ Aleksey Pushkov, "Ot mechtii o Garmonii k Jestokomu Realizmu", Nezavisimaya Gazeta, 2000, s. 1.

²⁴ İgor İvanov, "s Prikodom v MİD E. M. Primakova Nachalsa Period Stanovleniya Novoy Vnesheny Politiki Sovremennogo Rossii", Chelovek Epoha, Jurnal Mejdunarodnaya Jizn, Spetsalnyi Vipusk (Özel Sayı), 2014, s. 31.

²⁵ Yevgeni Primakov, "Nam Nuzhna Novaya İndustrializatsiya", Rossiyskaya Gazeta-Federalnyy Vypusk, 2012, № 5804/131, <https://rg.ru/2012/06/09/primakov.html> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

²⁶ Hayati Hamzaoğlu, a.g.m., s. 288-289.

kolayca tesis edeceği de beklentiler arasında olmuştur.²⁷ Zira Rusya, Sovyet sonrası dönemde belirli bir alanı (Sovyet toprakları ve nüfuz bölgesi) kendi etki alanı olarak tanımlamış ve bu alanı da Yakın Çevre olarak isimlendirmiştir. Ancak tanımda sadece Rusya'nın kara sınırlarına yakınlığı kast edilmemektedir. Bundan daha ziyade bölge dışı aktörlerin Sovyet nüfuz alanına müdahil olmamaları konusunda bir ikaz niteliği taşımaktadır.²⁸ Bu politika vizyonu Rusya'nın Batı ile olan rekabet ve ayrışmasını arttırmıştır. Bunun sonucunda Putin idaresinin ilk döneminde bir dizi yerel çatışma alevlenmiş ve Rusya'nın gücünün ve yeteneklerinin sınırını görmesine sebep olmuştur. 1990-2010 yılları arasında kalan dönemde ortaya çıkan dört önemli gelişme Rusya'nın rakip algısı, kabiliyetleri ve tepki şekillerini değiştirmiştir. Bunlar:

1. Eski Yugoslavya'daki NATO operasyonu (1999).
2. ABD'nin Irak'ı işgali (2003).
3. Renkli Devrimler²⁹
4. Arap Baharı.

Rusya Federasyonu, yukarıda ismi geçen olayları, meşru siyasi rejimlerin sosyal medya yoluyla kışkırtılan muhalefet yoluyla devrilmesi olarak değerlendirmiştir.³⁰ Bu duruma tepki vermek için hazırlanan yaklaşımı Rus resmi görüşü "Hibrit Savaş" tabiri ile kavramsallaştırma yoluna gitmiştir. İlk kez 2016 yılında ismi zikredilen bu strateji konvansiyonel savaş, siber savaş ve küçük çaplı çatışmaları birleştiren bir askeri strateji olarak tarif edilmiştir.³¹ Daha sonra da Suriye ve Donbas bölgesi gibi çatışma bölgelerinde kısmen de olsa uygulanmaya çalışılmıştır. Ruslar bu bölgelerde elde edilen tecrübeler ışığında yeni stratejiler geliştirmeye çalışmıştır. Bunlardan özellikle iki tanesi oldukça önemli ve incelenmeye değerdir:

1. Modern savaş ortamında, enformasyon operasyonlarına özel önem verilmeye başlanmıştır.
2. Taktik mobil askeri gruplar ve ÖAŞ'ın artan önemi bir kez daha anlaşılmıştır.³²

Bu iki maddeden birincisi olan enformasyon operasyonları ile ilgili olarak Rus askeri uzmanları arasında bilinen bir isim olan Vladimir Slipchenko şunları söylemiştir: "*Bilgi, en az süngü, mermi ve füze kadar yıkıcı bir silah haline gelmiştir.*"³³ Aslında 2011 yılından sonraki dönemde Rusya'nın enformasyon/siber güvenlik alanındaki kanuni düzenlemelerine bakıldığı zaman enformasyon konsepti hakkındaki değişen yaklaşımı görülebilmektedir.³⁴ Bunun da en önemli sebebi enformasyonun artan bir şekilde mevcuttaki çatışmaların bir parçası ve bileşeni haline gelmesidir. İkinci madde olan ÖAŞ kullanımının artırılması konusu ise ilk madde olan enformasyon operasyonları ile birlikte Rus stratejik planlamasında oldukça önemli bir rol oynamıştır.³⁵ Rus uzmanları Libya'da yaşananlar ve Muammer Kaddafi'nin hızlı bir şekilde devrilmesinde Batılı ÖAŞ ve paralı askerlerin büyük rolü olduğunu düşünmektedir. Bu sebeple yukarıda sayılan iki konu başlığı Rusya'nın asimetrik tepki stratejisinin temelini oluşturmuştur.³⁶ Bu sayede Rusya, Batı ile olan mücadelesinde onu kendi silahı ile vurmaya amaçlamıştır.

²⁷ Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology: How Russian Private Military Contractors Pursue Moscow's Interests", The Jamestown Foundation, 2019, https://jamestown.org/program/war-business-and-ideology-how-russian-private-military-contractors-pursue-moscows-interests/#_ftn69 (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

²⁸ Erhan Canikoğlu, a.g.m., s. 3548.

²⁹ "Bazı Rus araştırmacılar ilk renkli devrimin Yugoslavya'da cereyan etmiş olduğunu savunmaktadır." Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

³⁰ Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

³¹ RIA Novosti, "SMI: Rossiyskie Voyennye Eksperty Hotyat Sozdat Kontsepsiyu 'Myagkoy Sily'", 2016, <https://ria.ru/20160301/1382237782.html> (Erişim Tarihi: 29.05.2023).

³² Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

³³ Makhmut A. Gareev ve Vladimir Slipchenko, Future War, Foreign Military Studies Office (FMSO), 2007, Fort Leavenworth, Kansas, s. 33.

³⁴ Sergey Sukhankin, "The Offensive and Defensive Use of Information Security by the Russian Federation", *Russia's Military Strategy and Doctrine* içinde (Glen E. Howard ve Matthew Czekaj) The Jamestown Foundation, 2019, Washington, s. 302-344.

³⁵ Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

³⁶ Boris Prilenskiy, "Vyzovy globalizatsyy dlya voyennoy bezopastnosti gosudarstv XXI veka," Byulleten Nauka XXI veka, 2009, № 4, s. 81.

2. Rus Özel Askeri Şirketleri

Rusya'nın geleneksel olmayan çatışma yöntemlerine karşı artan ilgisi ve bu kapsamda gayri nizami birliklerin kullanılması yeni bir uygulama değildir. Aksine bu durum Rusya'nın kendi tarihten gelen tecrübeleri ile mevcut savaş stratejilerindeki güncel gelişmelerin sentezinin bir sonucudur. Bu kapsamda Rusya; savaşın değişen doğasını anlamaya ve adapte olmaya çalışmaktadır.³⁷ Evgeny Messner bu durumu 1960 yılında kaleme almış olduğu "Mutiny, or the Name of the Third World War" adlı çalışmasında öngörmüştür. Gerillalar, teröristler ve korsanlar gibi düzensiz unsurlarla mücadele etmek için gayri nizami harp uygulanması ve onlarla kendi usullerine göre mücadele edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Paralı askerler ve ÖAŞ bu noktada bu mücadele kullanılmak üzere ortaya çıkan en uygun seçenekler arasında ön plana çıkmaktadır. Slipchenko da benzer düşünceler öne sürmüş ve cephe hattının değişen anlamına dikkat çekmeye çalışmıştır. Bu iki teorisyenin düşünceleri Rus Hibrit Savaş düşüncesinin ortaya çıkması ve şekillenmesinde etkili olmuştur.³⁸ İkinci önemli konu kamuoyunun savaş ve savaşta verilen zayıf konusundaki hassasiyetidir. Rus devlet yönetimi bu hassasiyeti Afganistan İşgali (1979-1989) ve Çeçen Savaşları'nda (1994-2000) yakinen hissetmiştir. Üçüncü olarak silahlı kuvvetlerin karşılaştığı yeni görevler ve tehditlere uyum sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu yeni tehditler hızlı ve sıra dışı önlemler alınmasını gerektirebilmektedir. Tüm bu sayılan gelişmeleri inceleyen Rus siyasi ve askeri uzmanları ABD ve Güney Afrika'nın bu tehditlerle mücadele ve savaşın özelleştirilmesi konusunda oldukça başarılı oldukları konusunda hem fikir olmuşlardır. Sağladıkları faydayı gören Rus askeri ve siyasi plancıları ÖAŞ konusu ile yakından ilgilenme yoluna gitmiş, yaptıkları çalışma ve sınıflandırma kapsamında dört ÖAŞ tanımlaması yapmışlardır. Bu ÖAŞ'lardan ilki Askeri Tedarikçi Şirketleri'dir (Rusça; Kompanii Voyennykh Uslug). Bu şirketler askeri faaliyetler sırasında müşterilerine taktik destek sağlamaktadır. Ancak taktik destek tanımının kapsamı geniş tutulmuştur, zira çatışmalara aktif katılım da taktik destek olarak tanımlanmıştır. İkinci ÖAŞ türü Askeri Danışmanlık Şirketleri'dir. (Rusça; Konsaltingovyye Kompanii). Askeri Danışmanlık Şirketleri müşterilerine stratejik planlama, askeri kuvvetlerde reform ve modernizasyon çalışmaları konusunda danışmanlık hizmeti sağlayan, askeri personeli eğiten ve destek veren, yeni silahların kullanımı ve bakımı noktasında yardımcı olan şirketlerdir. Üçüncü ÖAŞ türü Askeri Lojistik Destek Şirketleri'dir. (Rusça; Logisticheskiye Kompanii). Adından da anlaşılacağı üzere müşterilerine lojistik destek hizmeti veren şirketlerdir. Dördüncü ve son ÖAŞ türü ise Özel Güvenlik Şirketleri'dir. (Rusça; Chastnyye Okhrannyye Kompanii). Özel Güvenlik Şirketleri de kriz yönetimi, risk tahmini, güvenlik danışmanlığı, mayın temizleme, yerel güvenlik güçlerinin eğitimi gibi hizmetler sağlayan şirketlerdir.³⁹

Bu sınıflandırmanın güvenilirliği ve geçerliliği tartışmaya açıktır ancak Rus askeri uzmanlarının ekserisinin hem fikir olduğu nokta, bu türden şirketlerin çoğunlukla güvenlik işinden kazanç sağlamayı amaçlayan ve kayıtlı oldukları ülkelerde kanunen çalışma izni olan ticari yapılar olduğudur. Ancak Batı'daki benzerlerinden farklı olarak Rus ÖAŞ'ları ve paralı askerleri fiilen mevcut olmalarına rağmen, Rusya'da kanunen illegaldirler. Sundukları hizmet suç kapsamındadır. Ülkenin Anayasası ve Ceza Kanunu'nda gereken düzenlemeler yapılmadığı için Rusya'da ÖAŞ kurmak ve paralı askerlik yapmak ağır cezası olan bir suçtur. Rusya'da bir ÖAŞ kurmak veya bu türden bir yerde çalışmak yasadışı paralı askerlik faaliyeti (Rusça; Naemnichestvo) olarak isimlendirilir ve devlet otoritesine isyan etmek olarak nitelendirilir. Bu sorunu ortadan kaldırmak adına bir dizi yasa teklifi hazırlanmıştır. Bunlardan bazılarını bizzat Putin'in desteklediği söylentisi yayılsa da hiçbiri başarılı olamamış ve ÖAŞ'ın yasal statü kazandıracak yasa teklifi kanunlaşmamıştır. Bu konuda en son kanun teklifi 2018 yılında hazırlanmıştır

³⁷ Evgeny Messner, Khochesh Mira, Pobedi Myatezhevoynu! Tvorcheskoe Nasledie E. Messnera, Russkiy Put, Voyenny Universitet, 2005, Moskova.

³⁸ Vladimir Slipchenko, "K Kakoy Voyne Dolzhna Byt Gotova Rossiya?", Polit.ru., 2004, <https://polit.ru/article/2004/11/18/slipch/> (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

³⁹ Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

ancak onun da akıbeti kendinden öncekiler gibi olmuştur.⁴⁰ Kanuni dayanaktan yoksun olan Rus ÖAŞ'ları yine de sayıca ve personel olarak 2013-2014 yılından beri sürekli büyümektedir. Bu çelişkili durumu daha iyi açıklayabilmek için konu ile ilgili Rusya'da entelektüel çevredeki tartışmaları ve ÖAŞ'ın Rusya Federasyonu'nun çıkarlarını korumak ve kaynak geliştirmek adına giriştikleri faaliyetleri incelemek yerinde olacaktır.

3. Rus Eliti ve Özel Askeri Şirketler

Resmi olarak teyit edilmese de Rusya Federasyonu yönetimi kendi sınırları dışında müdahil olduğu bölgelerde ve ülkelerde her geçen gün artan oranda ÖAŞ'ları askeri güç ve dış politika aracı olarak kullanmaktadır. Bu konuda resmi kanallardan yapılan açıklamalar ise ülke içinde kanunen var olmayan bu yapıların konumları ve statüleri hakkındaki tartışmaları alevlendirmektedir. Bu tartışmaların Rus elitinde de yansımaları ister istemez olmaktadır. Sırasıyla Rus elitini oluşturan grupların konuya olan yaklaşımlarına değinilecektir.

3.1. Akademik Çevre

Rus akademik çevrelerindeki tartışmalar ve söylemler kısmen dar kapsamlı ve teorik bir tartışma şeklinde cereyan etmektedir. Tartışmada çoğunlukla sorunun kanuni boyutuna odaklanılmaktadır. ÖAŞ'lar konusundaki tartışmada Rus akademik çevreleri Batılı modelleri ve açıklamaları kullanmaya meyillidir. Bunu yaparak Rus ÖAŞ'larının ülkenin şartlarına ve ihtiyaçlarına göre şekillendiği noktasını gözden kaçırmaktadırlar. Bu noktada ÖAŞ'la ilgili yapılan çalışmalarda öne çıkan isim Aleksandr Volevodz olmaktadır. Volevodz'a göre ÖAŞ'lar ve güvenlik şirketleri devlet kapsamının dışında kalan örgütlenmelerdir. Bu şirketler, kişilere, özel şirkete veya başka bir devlete, yapılan bir anlaşma sonucunda, askeri ve güvenlik ile ilgili hizmet satmaktadır.⁴¹ Bununla birlikte, askeri uzmanların da etkisi ve yönlendirmesi ile, 2015 yılından sonra Rus akademik çevrelerinde konu ile ilgili tartışmalar daha realist ve spesifik bir hal almıştır. Bu kapsamda cereyan eden tartışmada aşağıdaki konu başlıkları öne çıkmıştır:

- Devlet tarafından idare edilen veya devletin çıkarlarına göre hareket eden ÖAŞ'lar.
- Ülke dışında faaliyet gösteren ÖAŞ'lar.
- Devletin doğrudan katılımı ve müdahalesi olmadan onun adına askeri ve siyasi çıkarlarını korumaya ve geliştirmeye çalışan ve sorunların çözümüne katkı sağlayan ÖAŞ'lar.⁴²

3.2. Askeri Uzmanlar ve Stratejistler

Rus askeri uzmanları ve stratejistleri akademik alana göre pratik ve pragmatist bir yaklaşım geliştirmiştir ve bu geliştiren yaklaşımlar Rusya'nın ihtiyaçları ile daha uyumlu olmuştur. Rusya'da ÖAŞ'ları gündeme getiren ilk isim 2006 yılında kaleme aldığı bir makalesi ile İvan Konovalov olmuştur.

⁴⁰ Sergey Sukhankin, "War, Business and 'Hybrid' Warfare: The Case of the Wagner Private Military Company", The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor 15/60, 2018, <https://jamestown.org/program/war-business-and-hybrid-warfare-the-case-of-the-wagner-private-military-company-part-one/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

⁴¹ A. G. Volevodz, "O Mezhdunarodnykh İnitsyativakh v Sfere Pravovogo Regulirovaniya Deyatelnosti Chastnykh Voennykh i Okhrannykh Kompaniy", Mezhdunarodnoe Ugolovnoe Parvo I Mezhdunarodnaya Yustitsiya, MGIMO University, 2009, No: 1; A.G. Volevodz, "O Perspektivakh Mezhdunarodno-Pravovogo Regulirovaniya Deyatelnosti Chastnykh Voyennykh i Okhrannykh Predpriyatiy", Mezhdunarodnoe Ugolovnoe Parvo I Mezhdunarodnaya Yustitsiya, MGIMO University, 2010, No: 2, s. 6-12.

⁴² Y. S. Apukhtin, "Chastnye Voyennye Kompanii: Novaya Tsel Politicheskoy Kriminologii", Kriminologiya: Vchera, Segodnya, Zavtra, 2009, cilt: 2, sayı. 17.

Makalenin adı “Savaş, Ticaret ve Reform”dur [Rusça; Voyna, Biznes i Reforma].⁴³ Bununla birlikte bu konu Suriye İç Savaşı patlak verene kadar Rusya’da gözlerden ırak kalmıştır. 2013 yılında Rusya’daki ÖAŞ’ların durumu ve gelecekteki durumları ile ilgili bir dizi yayın yapılmıştır. Bu yayınlar arasında en dikkate değer olanlardan birisi de Vladimir Neelov’a ait olan çalışmadır. Bu çalışmada Neelov, Rusya’daki ÖAŞ’lara kanuni bir statü kazandırılmasının önemine dikkat çekmeye çalışmıştır. Neelov’a göre Rusya bu konuyu kendi iç hukukuna göre ülke içinde ÖAŞ’ın kurulması ve faaliyet göstermelerine kanuni bir düzenlemeye gidilmeden imkân yoktur. Rusya Federasyonu yönetimi de bu noktadan hareket edip kanunen var olmadıkları noktasından hareket ederek uluslararası ilişkilerdeki kullanımlarında sorumluluktan muaf olmayı amaçlamaktadır. Bu noktada zaten geç kalmış olan Rusya daha fazla oyalanmadan hızla Çin örneğini takip etmeli ve ÖAŞ’ları dış politika aracı olarak resmen kullanmaya başlamalıdır. Yine Neelov’a göre ÖAŞ’lar devletle çalışmak mecburiyetinde de değildir. Kanunen ticaret şirketi olan bu yapılar, sundukları güvenlik hizmetini kişilere, şirketlere ve hatta uluslararası örgütlere kiralayabilmelidir. Rus devleti de kontrol amaçlı olarak bu şirketlerde pay sahibi olabilir.⁴⁴

Bununla birlikte 2013-2015 yılları arasında Rus ÖAŞ’larının bir fenomen olarak ortaya çıkışına şahit olunmuştur. Bu durumda ülkenin iç politikası ile uluslararası siyasi ortamda ortaya çıkan gelişmelerin büyük etkisi olmuştur. Bu noktada Rus ÖAŞ’larının Batılı benzerlerinden izlediği yoldan ayrılmalarına sebep olan önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte yapılan uygulamalar Rus askeri uzmanları açısından büyük bir hayal kırıklığına yol açmıştır. Bu durumu örnekle açıklamak gerekirse: Rusya’nın en önemli askeri uzmanlarından birisi olarak kabul edilen Boris Chikin, 2015 yılında özel askeri şirket pazarının dönüştüğünün, şirket çalışanlarının emekli askerler ve madalyalı kahramanlardan paralı asker, tüccar ve bankerler haline geldiğini ifade etmiştir. Rus Devleti bu dönüşümden rahatsız olmuş da gözükmemektedir. Ayrıca hem Rus Devleti hem de Rus ÖAŞ’ları uluslararası kabul görmüş kurallara ve standartlara da uymaya muhalefet etmekteydiler.⁴⁵

Bu noktada ÖAŞ’larla ilgili Rus entelektüel çevreleri kullandıkları söylemde üç temel yaklaşım belirlemiştirlerdir. Bunlardan ilki ÖAŞ’ları ileri derecede uzmanlaşmış askeri teknik uzmanlar olarak kabul eden görüştür. Bu görüşe göre bilgi ve tecrübelerinden yararlanan askeri uzman ve danışmanlar askeri güçlerin eğitiminde ve dolaylı olarak desteklenmesinde kullanılmakta ve doğrudan çatışmalarda ve operasyonlarda görev almamaktadır. Bu noktada bazı Rus askeri uzmanları Çeçenistan Devlet Başkanı Ramzan Kadirov’un koruma hizmetini gören “Kadyrovtsy” paramiliter grubunun, Rus Kazakları ve Güney Osetyalıların iyi birer seçenek olabileceğini iddia etmişlerdir.⁴⁶ Bu sayede 1917 Ekim Devrimi öncesindeki dönemde Çarlık Rusya’sının Rus olmayan unsurları ve devlet dışı aktör ve grupları çatışmalarda kullanma uygulamasına geri dönmüş olmaktadır. İkinci görüş Rus Devleti ile ÖAŞ arasındaki bağlantıya odaklanmaktadır. Bu görüşe göreyse Rus Devleti’nin ÖAŞ’lara olan desteği artmıştır. Görüldüğü üzere Rus ÖAŞ’ları Batılı benzerleri ile doğrudan rekabet edememektedir. Bunda da kendi ülkelerinde legal statüde olmamalarının önemli bir psikolojik etkisi vardır. Bu eksiklik Batılı şirketlerle rekabette zaman zaman zorluklara sebep olmakta, bu durumlarda sorunların aşılması adına Rus Devleti bizzat müdahil olmak durumunda kalmaktadır.⁴⁷ Üçüncü ve son görüşe göre ÖAŞ’lar, 2017 yılından sonra Rus Devleti’nin algısında, düzenli birlikler gibi savaş aracı olarak kullanılabilir bir aktör halini almış, en önemlisi ise bu algı Rus askeri uzmanları tarafından kabul görmüştür. Bunda da Rusya’nın

⁴³ Ivan Konovalov, “Voyna, Biznes i Reforma,” Eksport Vooruzheniya, Tsentr Analiza Strategiy i Tekhnologiy, 2006.

⁴⁴ Vladimir Neelov, Chastnyie Voennye Kompanii Rossii: Opyt i Perspektivy Ispolzovaniya, 2013, Sankt Peterburg.

⁴⁵ Sergey Sukhankin, “War, Business and Ideology”.

⁴⁶ Tomas Smid ve Miroslov Mares, “Kadyrovtsy: Russia’s Counterinsurgency Strategy and The Wars of Paramilitary Clans”, Journal of Strategic Studies, 2015, cilt: 38, sayı: 5, s. 650-677; Lilla Heins, “A Hard Bargain Foreign Policy and The Dynamics of The Putin-Kadyrov Relationship”, Kafkasya Çalışmaları, Sosyal Bilimler Dergisi, 2020, cilt: 6, sayı: 11, s. 44; Munira Mustafa, “The Kadyrovtsy: Putin’s Force Multiplier or Propaganda Tool?”, Newlines Institute, 2022, <https://newlinesinstitute.org/russia/the-kadyrovtsy-putins-force-multiplier-or-propaganda-tool/> (Erişim Tarihi: 17.05.2013).

⁴⁷ Oleg Valetskiy, “Uspeshnost Raboty Rossiyskikh ChVK na Mirovykh Rynkah Budet Zaviset ot Uspekhnov Vneshney Politiki RF”, Tsentr Strategicheskoy Konyunktury, 2016, <https://conjuncture.ru/chvk-info-18-08-2016/> (Erişim Tarihi: 19.05.2023); Oleg Valetskiy, “Zhyznesposobnost Rossiyskikh ChVK Zavisit ot Offitsialnoy Podderzhki Kremlyu”, Tsentr Strategicheskoy Konyunktury, 2016, <https://conjuncture.ru/chvk-info-09-08-2016/> (Erişim Tarihi: 19.05.2023).

ve Rus ÖAŞ'ların Suriye'de elde etmiş olduğu başarının büyük etkisi olmuştur.⁴⁸ Rusya bu sayede müdahil olmak istediği bir yere silahlı kuvvetleri ile büyük bir yığınak yapma mecburiyetinde olmamış, zaman, para ve personel maliyetinden kurtulmuştur. Keza Beşinci Tümen gibi Suriye ordu birliklerini eğitip, destekleyebilmiştir. En son ve en önemlisi ise zayıflarına teoride azalmasını sağlayarak, kamuoyu ve baskısından kurtulmaya yardımcı olmuştur.

Bu sayılan görüşler kapsamında Rus askeri uzmanları tarafından öneri olarak ortaya atılan bir diğer düşünce ise ÖAŞ'ların düzenli ordu birlikleri yapısı içerisinde olması ve askeri görevleri yerine getirmesidir. 2018 yılında yayınlanan “Three Scenarios of the Global Power-Military Confrontation” [Türkçe; Küresel Gücün Üç Senaryosu-Askeri Çatışma] adlı raporda Batılı ülkelerin hâlihazırda Rusya'ya savaş ilan etmiş oldukları ifade edilmiştir. Bu yüzden de sadece silahlı kuvvetler değil tüm askeri yapının modern savaş tarzına ve ondan kaynaklanacak olan tehditlere cevap verebilecek şekilde kendisini dönüştürmesinin gerektiği ikazı yapılmıştır.⁴⁹ Bu ikazın dikkate alınması sonrasında ÖAŞ'lar güncel çatışmalarda kullanılan yeni ve etkili araçlar haline gelmiştir. Bunun da en güzel örneği Ukrayna'da zamanla savaşa evrilen çatışma sürecidir.

3.3. Siloviki

Zaman zaman “Securocrats” olarak da adlandırılan “Siloviki” tabiri ile Rusya Federasyonu'nun istihbarat ve güvenlik kurumlarında (Rusça; Silovye Ministerstva) çalışan veya çalışmış olan bürokratlar ve siyasetçilere işaret edilmektedir.⁵⁰ Tanınmış üyelerinden birisi ise ismi son yıllarda sıklıkla duyulan, “oligark” ve Wagner'in idarecilerinden birisi ve Putin'in yakın çevresinde yer alan Yevgeni Prigozhin'dir.⁵¹ Diğer bilinen isimler ise; Rusya Federasyonu ordusu Genelkurmay Başkanı Sergey Shoigu, Rosneft yöneticisi Igor Sechin, Rusya Federasyonu Güvenlik Konseyi Sekreteri Nikolay Patrushev, FSB Başkanı Alexander Patrushev, Dış İstihbarat Servisi Başkanı Sergey Naryshkin, Putin'in Özel Temsilcisi Sergey İvanov, Rusya Federasyonu Uzay Ajansı Roscosmos Direktörü Dimitry Rogozin ve Devlet Duması Başkanı Vyacheslav Volodin vardır.⁵²

2014 yılında Rusya Savunma Bakanlığı'ndan ismini vermeden açıklama yapan bir yetkiliden aktarıldığına göre Rusya'daki ÖAŞ'lar General Arkady Bakhin'in (2015 yılında emekli olmuştur) kontrolü ve idaresindedir. Bakhin'in ÖAŞ'lara olumlu yaklaşığı o dönemde bilinmektedir. Rus Hava İndirme Birlikleri Topluluğu Merkez Konseyi Başkanı Pavel Popovskikh de Rusya'da ÖAŞ'ların yasal hale gelmesine olumlu yaklaşan ve bu konuda girişimlerde bulunan bir diğer isimdir. Bu konuya olan bakışımı da “fikir güzel ancak hala eksikleri var” şeklinde açıklamıştır.⁵³ 2017 yılında Rus Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri İşbirliği Gönüllü Topluluğu (DOSAAF) Başkanı Alexander Kolmykov, örgütünün

⁴⁸ Alexey Nikolsky, “Kogo Blagodarit za Uspekh v Sirii?”, Vedomosti, 2017, <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2017/12/13/745057-kogo-blagodarit-v-sirii> (Erişim 22.05.2023).

⁴⁹ Sergey Sukhankin, “War, Business and Ideology”.

⁵⁰ Bettina Renz, “Putin's Militocracy? An Alternative Interpretation of Siloviki in Contemporary Russian Politics”, Europe-Asia Studies, 2006, cilt: 58, sayı: 6, s. 903-924; Ian Bremmer ve Samuel Charap, “The Siloviki in Putins's Russia: Who They are and What They Want”, The Washington Quarterly, 2006-2007, cilt: 30, sayı: 1, s. 83; Andrei Illarionov, “The Siloviki in Charge”, Journal of Democracy, 2009, cilt: 20, sayı: 2, s. 69-72; Terry Simmons, The Visionary, The Custodian, And The Russian Siloviki: The Russian Renaissance, Lambert Academic Publishing, 2009, Cologne, Germany; Andrei Soldatov ve Michael Rochlitz, “The Siloviki in Russian Politics”, *The New Autocracy: Information, Politics, and Policy in Putin's Russia* içinde (Ed. Daniel Trieman). Brookings Institution Press, 2018, Washington, s. 83-108; Andrew Roth, “Putin's Security Men: The Elite Group Who 'Fuel His Anxieties'”, The Guardian, 2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/04/putin-security-elite-siloviki-russia> (Erişim Tarihi: 18.05.2023); James Longton, “Meet Russia's Siloviki-Putin's Inner Circle”, The National News, 2022, <https://www.thenationalnews.com/world/europe/2022/03/15/meet-russias-siloviki-putins-inner-circle/> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

⁵¹ Jack Dutton, “Who are the 'Siloviki'? Russia's Elite Security Faction”, Newsweek, 2023, <https://www.newsweek.com/who-are-siloviki-russias-elite-security-faction-1775796> (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

⁵² James Longton, “Meet Russia's Siloviki-Putin's Inner Circle”.

⁵³ Sergey Goryashko, Elena Chernenko ve Ivan Safronov, “Klevye ChVk.”, Kommersant, 2014, №227, <https://www.kommersant.ru/doc/2633187> (Erişim Tarihi: 15.05.2023).

mayın temizleme ve istihkâm işleri konusunda çalışan bir şirketle birlikte bir pilot proje geliştirdiklerini açıklamıştır.⁵⁴ Rus Özel Kuvvetleri bünyesinde olan Hava İndirme Birlikleri'nin eski komutanlarından ve ayrıca Devlet Duması Savunma Komitesi Başkanı olan General Vladimir Shamanov da Rusya'nın bir an önce ÖAŞ'ları yasal hale getirecek bir düzenleme yapması ve yasa çıkarması gerektiğini ifade etmiştir.⁵⁵

3.4. Siyasi Liderlik

Rus siyasi elitinin ÖAŞ konusunda geçirdiği fikri değişim ve dönüşümü en kolay Devlet Başkanı Vladimir Putin'in şahsı, açıklamaları ve uygulamalarında gözlemleyebiliriz. 2012 yılında, o sırada Rusya'nın Başbakanı olarak görev yapan Putin (bilindiği üzere D. Medvedev'le birlikte Başbakanlık ve Devlet Başkanlığı dönüştürümlü bir şekilde yürütmüşlerdir), ÖAŞ'ların devletin fiili mevcudiyeti ve doğrudan dahil olmadan ulusal çıkarlarını koruması ve geliştirmesi adına oldukça uygun bir politika aracı olduğunu ifade etmiştir.⁵⁶ 2018 yılında ise yine aynı Putin, Wagner Group'un Rus yasalarını çiğnemesi halinde gerekli kanuni sürecin işletilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Eğer Wagner Rus yasalarını ihlal edecek olursa şirketin ticari ilişkilerinin izlenmesi de eklemiştir.⁵⁷ Bu ifadeden anlaşılan şey, Putin'in ve Rus Devleti'nin Rus ÖAŞ'ların varlığı ve faaliyetlerinden yakinen haberdar olduğudur. Keza bu şirketlerin ülke dışında askeri faaliyetlerde bulduklarından da haberdardır. Yine açıklamaları ÖAŞ'ların Rusya'daki oldukça inişli çıkışlı seyrini, Rus Devleti'nin klasik uzlaşmaz tavrı ve inkâr politikasını da teyit etmektedir. ÖAŞ mevzusunda Rusya'nın öncelikle ilgilendiği konu, ÖAŞ'ların mevcut durumları içerisinde varlığını sürdürmesi olmuştur. Zira ülke kanunlarına göre var olmayan paramiliter bir yapının faaliyetlerini inkâr ve sorumluluktan muaf olmak gayet kolay olmaktadır. Eğer ÖAŞ'lar yasal hale getirilirse Rusya sahip olduğu bu avantajı kaybedecek ve ÖAŞ'ların faaliyetlerinden mesul olacaktır.

4. Batı Tecrübesi ve Rusya'nın Farklılığı

Rusya'daki ÖAŞ'lar konusunda oldukça şaibeli ve kafa karıştırıcı bir hal alan konu, Rusya'nın neden Batılı ülkelerin tecrübelerinden istifade etmekten imtina etmesidir. Rus askeri çevreleri bu konu ile ilgili dört önemli sebep saymaktadır:

- Milli Güvenlik,
- Rekabetçilik,
- İç Güvenlik,
- Şeffaflık.⁵⁸

Rus milli güvenlik politikası ÖAŞ'ların legal hale getirilmesine izin vermemektedir zira bu şirketlere kanuni statü verilmesi halinde Dünya Ticaret Örgütü'nün kuralları ve düzenlemelerine göre hareket etmeleri gerekecektir. Bu da Rus ÖAŞ'ların Rus devletinin kontrolünden çıkacağı anlamına gelmektedir. Keza uluslararası rekabet kuralları gereği, Rus milli güvenlik yapılanmasının tamamlayıcı bir parçası olarak görülen bu alanın diğer uluslararası şirketlere ve rekabete de açılması yönünde baskılar olabilecektir. Bu durum bir ihtimal olsa dahi Rus devletini rahatsız etmektedir. Rekabet edebilme konusuna gelince; Rusya'da kendi askerlerinin savaş yetenekleri ve kabiliyetlerinin üstünlüğü konusunda genel kabul gören bir kanı mevcuttur. Ancak bu kanı Rusya'da olmasa bile dünya genelinde, özellikle Ukrayna işgali sırasında yaşananlardan sonra sarsılmıştır. Benzer kanı haliyle Rus ÖAŞ'ları içinde

⁵⁴ “DOSAAF'ın Rusya genelinde 81 temsilciliği, bu temsilciliklere bağlı olarak çalışan 3.000 şubesi, 400 askeri müzesi ve 2.500 spor salonu vardır.” Sergey Sukhankin, “War, Business and Ideology”.

⁵⁵ Sergey Sukhankin, “War, Business and Ideology”.

⁵⁶ RIA Novosti, “Putin Podderzhal İdeyu Sozdaniya v Rossii Chastnykh Voyennykh Kompaniy”, 2012, <https://ria.ru/20120411/623227984.html> (Erişim Tarihi: 29.05.2023).

⁵⁷ Lenta.ru, “Putin Rasskazal o ChVK Vagnera”, 2018, https://lenta.ru/news/2018/12/20/chvk_putin/ (Erişim 13.05.2023).

⁵⁸ Sergey Sukhankin, “War, Business and Ideology”.

mevcuttur. Ancak Ortadoğu ve Afrika'da faaliyet gösteren Batılı ÖAŞ'ları inceleyen Boris Chikin, uluslararası özel güvenlik pazarında hâkimiyetin ABD ve İngiliz şirketlerinde olduğunu, bunun da sebebinin hizmet kalitelerinin diğer ülke ÖAŞ'larına göre oldukça yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bu durum Rus ÖAŞ'ları içinde geçerlidir ancak Rus ÖAŞ'ların bu noktada diğer ülkelerin ÖAŞ'larından farklılaşarak, pozitif ayrışmasını sağlayacak bir avantajı bulunmaktadır. Bu avantajları sağladıkları hizmeti Batılı şirketlere göre daha makul ve hesaplı bir şekilde sunabilmeleridir. Rus ÖAŞ personelinin dezavantajı ise uluslararası ilişkilerde iletişim dillerinden birisi ve hâlihazırda en çok kullanılan olan İngilizceyi doğru dürüst konuşamamaları ve iletişimde sıkıntılar yaşanmasıdır. Batılı ülke ÖAŞ'ları çoğunlukla ülkelerinin eski sömürgelerinde, mevcut yönetimlere askeri destek vermek için çalışmaktadır. Ortak tarihi tecrübe nedeniyle çalıştıkları yerleri tanımaktadırlar.⁵⁹

İç güvenlik konusu da son yıllarda üzerinde daha fazla düşünülen ve çalışmalar yapılan bir konu haline gelmiştir. Bu noktadaki tartışma, sayıları her geçen gün artan ÖAŞ personelinin Rusya Federasyonu'nun düzeni ve asayişini bozma ihtimalidir. Zira ÖAŞ'lar legal hale getirilirse, resmi ve gizli faaliyet gösteren kanun uygulayıcı kurumlar ve istihbarat örgütleri ile işbirliğini arttırabilecek ve ülkenin iç siyasetinde etkili olan aktörler arasına girebilecektir.⁶⁰ Şeffaflık ile ilgili olarak Rus askeri uzmanı İvan Konovalov, 2015 yılında kaleme almış olduğu "Paralı Askerler ve Şirketlerin Savaşçıları: Çağdaş Paralı Askerlerin Tarihi" [İngilizce; Soldiers of Fortune and the Warriors of Corporations: History of Contemporary Mercenaries] adlı çalışmasına bakmak uygun olacaktır. Referans olarak alınan bu çalışmada Afganistan'da 2001 yılından, Irak'ta da 2003 yılından sonra faaliyet gösteren ÖAŞ'lar ve faaliyetleri incelenmiştir. Bu faaliyetleri sırasında dikkate değer başarı elde eden Batılı ÖAŞ'lar buna karşın bir dizi zafiyet ve eksiklik de sergilemiştir. Bunlar üç başlık altında toplanmıştır. İlki, uluslararası skandala dönüşen bir dizi kanunsuz olaydır. Bunlar ABD kökenli ÖAŞ'ların uluslararası kamuoyundaki imajını oldukça olumsuz etkilemiştir. Örnekle açıklamak gerekirse o dönemdeki adı ile Blackwater'ın Irak'ta faaliyetleri oldukça tepki çekmiştir. Blackwater güvenlik şirketi, 1997'de Amerikan Deniz Kuvvetleri'nin özel birliklerinde görev yapmış olan, emekli asker Erik Prince tarafından kurulmuştur. Washington yönetimi Blackwater'dan Irak işgali sonrasında, ülkedeki Dışişleri Bakanlığı personelinin korumak amacıyla 2004'te ilk kez resmen güvenlik hizmeti almaya başlamıştır.⁶¹ Ancak şirketin adı Irak'ta buldukları sürede, sürekli olarak dâhil oldukları aşırı ve kanunsuz güç kullanımı ile anılmıştır. Bu sayılan aşırı güç kullanımlarından en bilineni ise 16 Eylül 2007'de yaşanan olaydır. "Bağdat Katliamı" olarak da bilinen bu olayla ilgili uluslararası kamuoyunun tepkisinin bastırılması için bir soruşturma açılmıştır.⁶² Soruşturma kapsamında, 2005-2007 yılları arasında ABD kökenli ÖAŞ personelinin 195 olaya karıştığı ve bu olayların % 84'ünde uyarı ateşi açmadan ve doğrudan hedef gözeterek ateş açtıkları ortaya çıkmıştır.⁶³ Bağdat'taki olayla ilgili olarak tutuklanan Blackwater çalışanları Nicholas Slatten, Paul Slough, Evan Liberty ve Dustin Heard, *ABD Başkanı Donald Trump tarafından daha sonra affedilmiştir*. İkinci olarak, ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgali ÖAŞ'larla düzenli ordu birlikleri arasındaki iletişim, irtibat ve koordinasyon eksikliğini göstermiştir. Üçüncü ve son olarak ise, Konovalov'a göre Batılı ÖAŞ'lar genelde Batılı devletlerin gayri kanuni işlerini uluslararası hukuka takılmadan çözmekte kullandığı yapılardır. Aralarında doğrudan bir ilişki görünürde olmadığı için Batılı devletler bu şirketlerin yaptıklarından haberdar olmadığı ve mesul sayılamayacakları argümanını kullanabilmektedirler. Irak işgali sırasında yaşananlar buna en güzel örnektir.

⁵⁹ Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

⁶⁰ Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

⁶¹ TRT Haber, "Blackwater'ın Geçmiş Karanlık İşlerle Dolu", 2021, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/blackwaterin-gecmisi-karanlik-islerle-dolu-604340.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2023).

⁶² Nuri Aydın, "Trump'ın Blackwater Çalışanlarını Affı Şirketin 'Kirliliğini' Tekrar Gündeme Getirdi", Anadolu Ajansı, 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-blackwater-calisanlarini-affi-sirketin-kirli-gecmisini-tekrar-gundeme-getirdi/2086314> (Erişim Tarihi: 12.05.2023); Emine Hayri, "Blackwater ve Wagner Arasında: Dünya Savaşlarını Paralı Askerler mi Yürütüyor?", Şarkül Avsat, 2022, <https://turkish.aawsat.com/home/article/3589851/blackwater-ve-wagner-aras%C4%B1nda-%C3%BCn%C5%9Flar%C4%B1n%C4%B1-paral%C4%B1-askerler-mi-y%C3%BCr%C3%BCt%C3%BCyor> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

⁶³ Ivan Konovlaov, *Soldaty Udachi i Voiny Korporatsiy. Istoriya Sovremennogo Naemnichestva*, Tsentri Strategicheskoy Konyunktury, 2015, Pushkino, s. 201.

4.1. Rus Özel Askeri Şirketleri ve Faaliyetleri

Rus ÖAŞ'ların faaliyetleri çoğunlukla görevlendirildikleri bölgelere değişiklik göstermektedir. Bu konuda detaylı bir analize girmeden önce kilit önemdeki faaliyetlerine aşağıda kısaca değinmek uygun olacaktır. Rus ÖAŞ'ların askeri ve paramiliter fonksiyonları iki kategoride incelenmektedir:

Birinci fonksiyon; azami rahatlık ve verimlilikle değişen cephe hattına hızlı bir şekilde adapte olabilen ve cephe hattını hızlıca geçebilen taktik mobil askeri unsurlar oluşturmak ve bu unsurları operasyonlarda kullanma. İkinci fonksiyon ise alan kontrolünü de içeren savunmaya yönelik görevleri kapsamaktadır. Bu konsepti Genelkurmay Başkanı Valeri Gerasimov özellikle vurgulamıştır. Rus askeri strateji uzmanlarına göre seçenek Irak, Yugoslavya ve Libya senaryoları ile tekrar karşılaşmanın alternatif yollarından biridir. Bu rejimler ülke içindeki kilit önemdeki yerlerin kontrolünü kaybettiği için ülkedeki stratejik üstünlüklerini kaybetmiş ve yenilmişlerdir.⁶⁴ Bu yüzden Rusya bu konuya özel önem vermiş ve Suriye İç Savaşı'nda rejim güçlerine destek olurken stratejik önemdeki yerleri (örneğin M-4 karayolu gibi) elinde tutmaya çalışmış ve Suriye rejiminin de mevzilerini korumasına özellikle destek vermiştir. Tüm bu sayılan fonksiyonlar ABD tarafından geliştirilen Ağ Merkezli Savaş'ın (Network Centric Warfare-NWC) bütünlüğü bir parçasıdır. Bu konsepti Rus askeri uzmanları 2006-2008 yıllarından beri incelemektedir.⁶⁵ Bu çalışmalar sayesinde Rus stratejistler bu yaklaşımda bazı açıklar bulmuşlardır. Bu açıkların olası bir savaş durumunda Rusya'nın faydasına uygun şekilde kullanılabileceği de fark edilmiştir. Bu yaklaşımdaki temel beklenti, mevcut teknolojik gelişmelere rağmen insan faktörünün silahlı çatışmalarda belirleyici rol oynamaya devam edeceğidir.⁶⁶ Oysa Gerasimov, savaş alanında sıra dışı düşünce ve becerilerin gelecekteki savaşlarda başarının anahtarlarından birisi olacağı iddiasındadır. Aynı zamanda Rus stratejistleri NWC konseptinin şehir savaşı vb. yakın muharebe gerektiren yerlerde başarı getireceğinden ciddi şekilde şüphe etmektedirler.⁶⁷ Bu tartışma, asimetrik savaş prensibi ve uygulamaya konulması ile doğrudan irtibatlıdır. Putin, 2006 yılında yaptığı bir konuşmasında Rusya Federasyonu ordusunun, Türkiye'nin 90'lı yıllarda geliştirmiş olduğu "İkibuçuk Savaş Doktrini"nde olduğu gibi, aynı anda birkaç cephede rahatlıkla savaşabileceğini iddia etmiştir. Bu iddianın oldukça iyimser bir yaklaşım olduğu Ukrayna işgali ile tartışmaya açık hale gelmiştir. Ancak bu tarihe kadar, özellikle de 2011 yılından sonra, Suriye İç Savaşı sırasında bu düşünce Rus askeri ve stratejik düşüncesini hâkimiyeti altına almıştır.⁶⁸

Rus ÖAŞ'ların kazandıracığı düşünülen jeopolitik ve jeoekonomik fonksiyonlar ve faydalar aşağıda değinilen iki konu başlığı altında toplanmıştır. Bu konu başlıkları; Güvenlik İhracı ve Rusya'nın Etkisinin Siyasi Olarak İstikrarsız Olan Bölgelere ve Ülkelere Yayılması'dır. Sırayla açıklamak icap ederse: Güvenlik İhracı [Rusça; Ekspert Bezopasnosti]; Bu konsept Valdai Klübü'nün uzmanlarının hazırladığı "Global Threats in 2018: Forecasting Security Challenges for Russia and the World" adlı raporda açıklanmıştır. Bu raporda Rusya'nın ABD, Çin ve AB ile birlikte barışın ve güvenliğin tesisi ve korunması yönünde sorumluluğunun olduğu belirtildikten sonra, Rusya'nın "Arap Baharı"nın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için güvenlik de ihraç etmesi gerektiği iddia edilmiştir.⁶⁹ Bunun için de Rusya'nın tüm

⁶⁴ Valery Gerasimov, "The Value of Science is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations", *Military Review*, 2016, s. 23-29.

⁶⁵ A. E. Kondratyev, *Obshchaya Kharakteristika Setevykh Arkhitektur, Primenaemykh Pri Realizatsii Perspektivnykh Setetsentricheskikh Kontseptsii Vedushchikh Zarubezhnykh Stran*, *Voyennaya Mysl*, 2008, sayı: 12.

⁶⁶ Ivan Konovlaov, a.g.e., s. 26.

⁶⁷ Vladimir Demchenko, "IGIL Kak Podopytnye Kroliki: Chemu Voyennye RF Nauchilis v Sirii", *TVzvezda.ru*, 2017, https://tvzvezda.ru/news/krasnaya_zvezda/content/201708180840-g0gc.htm (Erişim Tarihi: 08.05.2023).

Roman Kretcul ve Alexey Ramm, "Boevye Nagrady: Kak Sırıyskaya Operatsiya İzmenila Razvedku", *Izvestiya*, 2018, <https://iz.ru/803382/roman-kretcul-aleksei-ramm/boevye-pregrady-kak-sırıiskaia-operatsiia-izmenila-razvedku> (Erişim Tarihi: 13.06.2023).

⁶⁸ Sergey Sukhankin, "War, Business and Ideology".

⁶⁹ Valdai Club, "Mezhdunarodnye Ugrozy 2018. Prognoz Vyzovov Bezopasnosti Rossii i Mira", *Ekspertnaya Diskussiya*, 2018, <https://ru.valdaiclub.com/multimedia/video/ugrozy-2018-prognoz-diskussiya/> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

Avrasya bölgesinin ana güvenlik sağlayıcısı olmak için kendisini değiştirmesi gerektiği savunulmaktadır. Boris Yeltsin ve Vladimir Putin'in eski danışmanı Sergey Karaganov, Rusya'nın temel önceliğinin Batı yayılmacılığını durdurmak, NATO'nun Rusya sınırına kadar gelmesini engellemek, eski Sovyetler Birliği bölgesindeki ülkelerde istikrarı bozan renkli devrimleri sonlandırmak ve bu sayede ABD çevreleme çabalarını engellemek olduğunu ifade etmiştir. Bu sayılan amaçlar ne kadar hızlı bir şekilde gerçekleştirilirse, Rusya Ortadoğu'ya yeniden dönebilecek ve yeniden şekillenen jeopolitik haritadaki etkili ve söz sahibi aktörlerden birisi olabilecektir.⁷⁰ Bu kapsamda ÖAŞ'lar ve paramiliter grupların bölgesel güvenliği arttırmak için düzenli ordu birlikleri gibi kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak verilebilecek durum ve uygulamalar şunlardır:

- 2016 yılında Suriye'de görev yapan Rus askeri polisi. (Çeçen Taburu).
- Yemen İç Savaşı. Rus ÖAŞ personeli gerekli desteği sağlamıştır.⁷¹
- Latin Amerika. Rusya, Nikaragua hükümetine destek vermiş, polis ve milis grupları antiterör operasyon eğitimi adı altında Rus paralı askerleri ve ÖAŞ personeli tarafından eğitilmiştir.

İkinci konu başlığı, yukarıda da ifade edilmiş olduğu üzere Rusya'nın etkisinin siyasi olarak istikrarsız olan bölgelere ve ülkelere yayılmasıdır. Bu noktada ÖAŞ'lar rolü yadsınamaz. Askeri destek, yerel silahlı güçlerin eğitimi, yerel elitin fiziki/yakın korumasına ek olarak, Afrika ve Suriye'de olduğu gibi ÖAŞ'lar yeni altyapı projeleri ve enerji bölgelerinin güvenliğini de sağlayabilir.⁷² ÖAŞ'ların jeoekonomik etkisi ise Güç Ekonomisi [Rusça; Silovaya Ekonomika] konsepti ile doğrudan irtibatlıdır. Güç ekonomisi konsepti devletin ekonomik çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi adına yine devlet kontrolünde olan bir tedhiş sistemi kurma planıdır. Bu sistem kapsamında devletin ekonomik amaçlarını gerçekleştirmek için sınırlı çatışmaya başvurması da olağan ve meşru bir girişim olarak addedilmektedir.⁷³ İlk kez 1920 yılında Andrei Zayonchkovsky tarafından dile getirilen bu yaklaşım kendinden sonra gelen Rus stratejistleri etkilemiştir. Güç ekonomisi, faaliyetleri askeri-endüstriyel kompleksin ötesine geçen bir uygulamadır. Bu yüzden devlet aygıtının reel ve finansal sektörlerdeki şirketlerin çıkarlarını güvence altına almak için birleştirilmesiyle sınırlı kalmamakta, çok daha çeşitli kurumları, uygulamaları ve politikaları içermektedir. Ayrıca, güç ekonomisi politikası, barış zamanında askeri desteğin, stratejik kaynaklara erişimin garanti edilmesi ve iletişim hatlarının korunması, ekonomik durumun, finansal piyasaların, korunmasını da içermektedir.⁷⁴

Yukarıda da ifade edildiği üzere güç ekonomisi, işbirliği ilkesine ve hatta emek ve sermaye oluşumu kaynakları da dâhil olmak üzere üretim faktörlerinin sömürülmesine değil, zorlamaya (askeri güç kullanımına kadar) dayanan bir ekonomik faaliyet organizasyonu anlamına gelir. Günümüzün en şiddetli mücadelesi, ekonomik faaliyetin küresel düzenleme araçları üzerindeki iktidar mücadelesidir. Enerji kaynaklarının kontrolü ve güvenliğinin temini mücadelesi geleneksel olarak burada önemli bir yer tutmaktadır. Almanya, Fransa, İngiltere başta olmak üzere Batılı ülkeler doğal kaynak açısından bilindiği üzere çok zengin değildirler. Ancak coğrafi keşifler ve sömürgecilik ve teknolojik gelişme gibi faaliyetlerinin sonucunda önemli bir sermaye birikimi sağladıkları için gerek zenginlikleri gerekse de dünya nüfusu içindeki payları da fazladır. Örneğin Almanya ve İngiltere'nin nüfus yoğunluğu dünya ortalamasının beş katından fazla iken bu rakam Fransa'da 2,4 katıdır. Ancak bu ülkelerin dünya GSYİH içindeki payı, elektrik üretimi ve tüketimi gibi özellikleri de dünya nüfusundaki paylarından 3-7 kat daha

⁷⁰ TASS, "Ekspert: Rossiya Stanet Glavnym Garantom Bezopasnosti v Novom Miroporyadke", 2017, <https://tass.ru/politika/4654988> (Erişim Tarihi: 12.05.2023).

⁷¹ Sergey Sukhankin, "Russian PMCs in Yemen: Kremlin-Style 'Security Export' in Action?", The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor 15/144, 2018, <https://jamestown.org/program/russian-pmcs-in-yemen-kremlin-style-security-export-in-action/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

⁷² Sergey Sukhankin, "Will Nicaragua Become Russia's 'Cuba of the 21st Century?'", The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor 15/118, 2018, <https://jamestown.org/program/will-nicaragua-become-russias-cuba-of-the-21st-century/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

⁷³ Aleksandr Ageev, "Silovaya Ekonomika I Smena Mirovogo Gegemona", Strategicheskie Prioritety, 2015, cilt: 2, sayı: 6, s. 27-48.

⁷⁴ A.I. Ageev ve E. L. Loginov, "Yeni Bir Büyük Savaş: Unutulmuş Bir Geleceğin Günlükleri", Ekonomik Stratejiler, 2014, cilt: 6, sayı: 7, s. 16-33.

fazladır ve birim bölge başına enerji yatırımı dünya ortalamasını 16-19 kat aşmaktadır. Bu tablo Amerika Birleşik Devletleri'nde çok daha dengelidir: ABD, dünya topraklarının %7'si, nüfusun %4,6'sı sahiptir. Ancak geniş toprakları sebebiyle nüfus yoğunluğu daha azdır; ABD'nin nüfus yoğunluğu dünya ortalamasının %63'ü kadardır. Dünya GSYİH'sındaki, elektrik üretimi ve tüketimindeki payı, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya nüfusu içindeki payından 5-7 kat daha fazladır. Rusya'ya gelince, ülke dünya nüfusunun %2,6'sına sahiptir. Dünya topraklarının %12'si kontrolü altındadır. Rusya'nın dünya GSYİH içindeki payı ise düşüktür. Elektrik üretimi ve tüketimi 2,5-3 kat daha fazladır. Rusya, neredeyse tüm doğal kaynaklar bulunmaktadır ve bu kaynakların bazılarının da bilinen en büyük rezervlerine sahiptir. Örnekle açıklamak gerekirse: Rusya dünyanın mineral kaynak potansiyelinin %15-17'sine, dünyanın kanıtlanmış petrol rezervlerinin %10'na, doğalgaz rezervlerinin %30'na, kömürün %16'sına sahiptir.⁷⁵ Bu nedenle, doğal kaynakların ülkeler arasında eşit dağıtılmamış olması, dünya ticaretinin gelişmesinin temel nedenlerinden biri ve potansiyel bir çatışma kaynağı olmaya devam etmektedir. ABD dışındaki önde gelen Batı ülkeler, başta enerji kaynakları olmak üzere doğal kaynakların kesintisiz olarak arzına bağımlıdır. Bu yüzden Batı dünyası açısından maden ve hammadde güvenliğinin temini, hem şiddet ve boyun eğdirme yoluyla hem de karşılıklı yarar sağlayan mübadele temelinde mümkündür. Kesin olarak söylemek gerekirse, dünya tarihinin son iki yüzyılı, bu iki yaklaşım arasında yoğun bir mücadele şeklinde geçmiştir.

Uluslararası ilişkilerin barışçıl paradigmasında, kaynakların bu şekilde yerleşik bir dağılımı, medeniyetlerin mübadelesi, ticareti, işbirliği ve uyumu için doğal bir temel gibi görünmektedir. Farklı bir paradigmadaki fırsatların bu kadar eşitsiz dağılımı, zorla yeniden dağıtım, sömürü ve saldırganlığın nedeni ve bahanesi olabilmektedir. Doğrusal olmayan ve değişken dinamiklerle işleyen dünya ekonomisi gibi karmaşık sistemlerde, sadece sosyal değil, aynı zamanda tamamen fiziksel yasalar da işlemektedir. Ek olarak, dünya ekonomisi, katılımcıları için öngörülemez sonuçları olan sonsuz sayıda oyunun olduğu bir alandır. Oyuncunun kendini en güçlü olarak görmesi ve "kuralsız oynama" hakkına sahip olduğunu düşünmesi durumunda, aynen tek kutuplu dünya sistemi varsayımında ABD'nin giriştiği tek taraflı eylemler gibi, uluslararası istikrar ve konsensüs ciddi şekilde bozulabilmektedir.⁷⁶ 11 Eylül sonrasında önce Afganistan'ın daha sonra da 2003 yılında Irak'ın işgali bu duruma iyi birer örnektir. Rusya yönetimi, bu istenmeyen durumu düzeltmek için Sovyet tarzı tavizsiz politikalara geri döneceğini ilan etmiştir.⁷⁷

Bu duruma yol açan nedenlerden birisi de Sovyetler Birliği'nin Soğuk Savaş'taki yenilgisidir. Bu yenilgi kendi nüfuz alanındaki ülkelere elde edilen mali, insani ve maddi kaynakların kaybedilmesine sebep olmuştur. Rusya Federasyonu da kendisini bu zorlu durumun tam merkezinde bulmuştur. Gönüllü-zorunlu pozisyonunun bir sonucu olarak Rusya, öncelikli olarak kendi jeopolitik ve jeoekonomik sorunlarını çözmeye odaklanmıştır. Zira uluslararası alanda güç projeksiyonu yapma yeteneğinin büyük bir kısmını kaybetmiştir.⁷⁸ Rusya'nın bu zafiyet hali Batılı finans ve emtia camiasının aradığı fırsatı sağlamış, Sovyetler Birliği sonrası devletlerin doğal kaynakları, malzeme ve insan kaynaklarını kullanmasının önü açılmıştır.⁷⁹ Soğuk Savaş'taki yenilgisi temelde Sovyetler Birliği'nin kaynaklarının bir kısmının Batı lehine kamulaştırılmasıdır denebilir. Rusya da dâhil olmak üzere Sovyetler Birliği sonrası ülkelerin ulusal para rezervlerinin ABD tahvillerinde depolanması da Soğuk Savaş'ın kazanan tarafına bir nevi tazminat ödemesi şeklinde değerlendirilebilir. Bu konu ile ilgili en iyimser tahminlere göre, 1990-2000'li yıllar arasında Rusya Federasyonu'ndan yatırım kaynaklarının çıkışı toplamda iki trilyon doları aşmıştır. Teknik ekipman, teknoloji ve diğer fikri mülkiyet nesnelerinin ithalatı da Batı ülkeleri ile Rusya Federasyonu arasında eşit şartlarda cereyan etmeyen bir ticaret dengesinin kurulmasına katkıda bulunmuştur. Rusya, toparlanmak ve yeniden büyük güç olmak için dünya ekonomisine entegre olmaya

⁷⁵ Rusya'nın Doğal Kaynakları ve Ekolojisi, Federasyon Atlası 2. Baskı, MPR RF ve diğerleri, 2003, s. 5.

⁷⁶ Tuomas Forsberg ve Graeme Herd, "Russia and NATO: From Windows of Opportunities to Closed Doors", Journal of Contemporary European Studies, 2015, cilt: 23, sayı: 1, s. 41-57.

⁷⁷ James Hughes ve Gwendolyn Sasse, "Power Ideas and Conflict: Ideology, Linkage and Leverage in Crimea and Chechnya", East European Politics, 2016, cilt: 32, sayı: 3, s. 314-334.

⁷⁸ Jonas Kjellen ve Aron Lund, "From Tartous to Tobruk: The Return of Russian Sea Power in the Eastern Mediterranean", Swedish Defence Research Agency (FOI), 2022, Stockholm, s. 69.

⁷⁹ Aleksandr Ageev, a.g.m., s. 27-48.

çalışmıştır.⁸⁰ Ancak Batı'dan beklediği yakınlığı görememiştir. Zira Batı, Rusya'nın yeniden toparlanması kendine tehdit olmasına yardım etmek istememiştir. Bu yüzden de Rusya hemen her fırsatta test etmiş, zorlamaya çalışmıştır. Bu duruma örnek olarak ise Batı ve NATO'nun Rusya'ya verilen garantilere rağmen Doğu ve Orta Avrupa'ya doğru genişlemesini göstermiştir. Rusya'ya göre NATO'nun Doğu Avrupa'ya doğru genişlemesi 12 Mayıs 1990'da NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner'in Sovyetler Birliği yönetimine ve onun mirasçısı olan Rusya Federasyonu'na verdiği taahhüdün bozulmasından başka bir şey değildir.⁸¹ Bunun sonucunda Rusya'da hâsıl olan genel kanı Batı'nın Rusya'yı oyaladığı ve aldattığı şeklinde olmuştur.⁸² Bu durumun üstesinden gelmek ve yeniden büyük ve güçlü olmak isteyen Rusya, yeni geliştirdiği politikalarla bu amacını gerçekleştirmeye ve "Yakın Çevre"sini yeniden konsolide etmek için çalışmıştır. Bu amaca ulaşmak için askeri, siyasi ve ekonomik, uygun gördüğü tüm araçları kullanma yoluna gitmiştir. ÖAŞ'lar da bu araçlardan biridir.

Sonuç

Rusya Federasyonu, özel askeri şirketleri Batılı devletlerin gördüğü gözle görmemektedir. ÖAŞ'ların Batı'daki uygulaması; askeri eğitim, güvenlik hizmeti temini, koruma ve güvenlik konularında danışmanlık hizmeti verilmesi şeklindedir. Özel askeri şirketler de teoride bu hizmetlerin ticarileşmesine yardım eden ve bu hizmetten gelir elde etmeyi amaçlayan ticaret şirketleridir. Uygulamada elbette farklılıklar olabilmektedir. Rusya'da ise ÖAŞ'lar, kanunen var olmayan ancak devletin dış politika ve güvenlik alanındaki amaçlarına daha hızlı ve kolay bir şekilde ve kamuoyu baskısına muhatap olmadan ulaşmasını sağlayacak olan bir araç olarak görülmektedir.

ÖAŞ'lar, her geçen gün artan oranda savaş ve çatışma bölgelerinde kullanımı ve bu şirketlerin bürokrasi ile askeri örgütler arasında arabulucu gibi kullanımı sebebiyle Rus devleti tarafından vazgeçilemez hale gelmiştir. Bu sayede Rusya gerçekçi inkâr imkânlarını da arttırmış olmaktadır. Ayrıca çatışma bölgelerinde ortaya çıkan istikrarsızlıktan sadece siyasi ve stratejik değil ekonomik fayda da sağlama imkânını elde etmektedir. Tüm bu sayılanlar sonucunda Rus ÖAŞ'ları şu amaçlar için kullanılmaktadır: başta devlet olmak üzere, şahısları ve ekonomik çıkarlarını da koruyup, güvenceye almak; alışılmışın dışındaki muharebe yöntemlerini denemek ve teşvik etmek. Zira Rus askeri uzmanların bu konu ile ilgili iddialarına göre ÖAŞ'ların denemelerde kullanımı düzenli ordu birliklerine kıyasla daha ekonomik olmaktadır. Ek olarak ÖAŞ kullanımı, Rusya'nın müdahil olmak istediği bölgelerde istikrarsızlık ve yerel krizler çıkarmasına ve daha sonra da krizin çözülmesi için oluşturulan pazarlık masasında yer almasına imkân sağlamaktadır. Bu yüzden de oldukça faydalı bir güvenlik ve dış politika aracı olduğunu kanıtlamış durumdadır. Tüm bu sayılanlar sonucunda Rusya jeopolitik ve siyasi etkisini arttırmada her zaman olmasa da, başarılı olmaktadır. ÖAŞ'ların sunduğu hareket ve kullanım esnekliği, oldukça etkili olan fayda/maliyet dengesi, çok fonksiyonlu yapısı, faaliyetlerinden dolayı devletlerin doğrudan mesul tutulamaması gibi sebepler Rus ÖAŞ'larını Kremlin açısından vazgeçilemez hale getirmiştir.

⁸⁰ Dünya, Avrasya ve Rusya Fikri Mülkiyet Piyasasının Gelişimine Yönelik Eğilimler ve Beklentiler, MİSK, 2013, s. 8.

⁸¹ Ostep Kushnir, "Russian Geopolitical Advancements in the Black Sea Region: The Annexation of Crimea", Athenaeum, 2017, sayı: 56, s. 111-135.

⁸² Vladimir Putin, "Speech and The Following Discussion at The Munich Conference on Security Policy"; Vladimir Putin, "Transcript: Putin Says Russia Will Protect The Rights of Russians Abroad", The Washington Post, 2014, https://www.washingtonpost.com/world/transcript-putin-says-russia-will-protect-the-rights-of-russians-abroad/2014/03/18/432a1e60-ae99-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

KAYNAKÇA

Ageev, A.I. ve Loginov, E. L. “Yeni Bir Büyük Savaş: Unutulmuş Bir Geleceğin Günlükleri”, Ekonomik Stratejiler, cilt: 6, sayı: 7, s. 16-33, 2014.

Ageev, Aleksandr, “Silovaya Ekonomika i Smena Mirovogo Gegemona”, Strategicheskoe Priority, cilt: 2, sayı: 6, s. 27-48, 2015.

Alkan Özcan, Sevinç, Bir Sovyet Mirası Rus Azınlıklar, Küre Yayınları, İstanbul, 2005.

Apukhtin, Y. S., “Chastnye Voyennye Kompanii: Novaya Tsel Politicheskoy Kriminologii”, Kriminologiya: Vchera, Segodnya, Zavtra, cilt: 2, sayı: 17, 2009.

Avatkov, Vladimir, “İdeologemi Vneshney Politiki Rossii”, 25 Let Poiska. İntelros (İntelektualnaya Rossiya) Svobodnaya Misli, sayı: 5, s. 27-38, 2016.

Aydın, Nuri, “Trump’ın Blackwater Çalışanlarını Affi Şirketin ‘Kirli Geçmişini’ Tekrar Gündeme Getirdi”, Anadolu Ajansı, 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/trumpin-blackwater-calisanlarini-affi-sirketin-kirli-gecmisini-tekrar-gundeme-getirdi/2086314> (Erişim Tarihi: 12.05.2023).

Bremmer, Ian ve Charap, Samuel, “The Siloviki in Putin’s Russia: Who They are and What They Want”, The Washington Quarterly, cilt: 30, sayı: 1, s. 83-92, 2006-2007.

Canikoğlu, Erhan, “Russia’s Foreign Policy in the Near Abroad: A Challenge for The Global and Regional Rivalry”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, cilt: 10, sayı: 4, s. 3546-3567, 2021.

de Grossouvre, Henri, “Paris, Berlin Moscow: Prospects for Eurasian Cooperation”, World Affairs, cilt: 8, sayı: 1, s. 40-52, 2004.

Demchenko, Vladimir, “İGİL Kak Podopytnye Kroliki: Chemu Voyennye RF Nauchilis v Sirii”, TVzvezda.ru, 2017, https://tvzvezda.ru/news/krasnaya_zvezda/content/201708180840-g0gc.htm (Erişim Tarihi: 08.05.2023).

Dutton, Jack, “Who are the ‘Siloviki’? Russia’s Elite Security Faction” Newsweek, 2023, <https://www.newsweek.com/who-are-siloviki-russias-elite-security-faction-1775796> (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

Dünya, Avrasya ve Rusya Fikri Mülkiyet Piyasasının Gelişimine Yönelik Eğilimler ve Beklentiler, MİSK, 2013.

Eliseev, Igor ve Tikhonov, Alexey, “V Teni Pyramid”, Rossiyskaya Gazeta, 2020, №5300/221, <https://rg.ru/2010/09/30/taina.html> (Erişim Tarihi: 15.05.2023).

Filyushkin, Alexander, “Livonian War in the Context of the European Wars of the 16th Century”, Russian History, sayı: 43, s. 1-21, 2016.

Fedorov, Yury E., ‘Boffins and Buffoons’: Different Strains of Thought in Russia’s Thinking, Chatham House, 2006.

Forsberg, Tuomas ve Herd, Graeme, “Russia and NATO: From Windows of Opportunities to Closed Doors”, Journal of Contemporary European Studies, cilt: 23, sayı: 1, s. 41-57, 2015.

Fried, Daniel ve Volker, Kurt, “The Speech in Which Putin Told Us Who He Was”, Politico, 2022, <https://www.politico.com/news/magazine/2022/02/18/putin-speech-wake-up-call-post-cold-war-order-liberal-2007-00009918> (Erişim Tarihi: 18.12.2023).

Gareev, Makhmut A. ve Slipchenko, Vladimir, Future War, Foreign Military Studies Office (FMSO), Fort Leavenworth, Kansas, 2007.

Gerasimov, Valery, “The Value of Science is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations”, Military Review, s. 23-29, 2016.

Gibbons-Neff, Thomas, “How a 4-Hour Battle Between Russian Mercenaries and U.S. Commandos Unfolded in Syria”, The New York Times, 2018,

<https://www.nytimes.com/2018/05/24/world/middleeast/american-commandos-russian-mercenaries-syria.html> (Erişim Tarihi: 02.06.2023).

Goryashko, Sergey, Chernenko, Elena ve Safronov, Ivan, "Klevye ChVk.", Kommersant, 2014, №227, <https://www.kommersant.ru/doc/2633187> (Erişim Tarihi: 15.05.2023).

Hamzaoğlu, Hayati, " Rus Dış Politikasında Realist Yaklaşım: Primakov Doktrini ve Yakın Çevre Kavramı", Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, cilt: 8, sayı: 24, s. 290, 2020.

Hayri, Emine, "Blackwater ve Wagner Arasında: Dünya Savaşlarını Paralı Askerler mi Yürütüyor?", Şarkül Avsat, 2022, <https://turkish.aawsat.com/home/article/3589851/blackwater-ve-wagner-aras%C4%B1nda-d%C3%BCnya-sava%C5%9Flar%C4%B1n%C4%B1-paral%C4%B1-askerler-mi-y%C3%BCr%C3%BCt%C3%BCyor> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

Heins, Lilla, "A Hard Bargain Foreign Policy and The Dynamics of The Putin-Kadyrov Relationship", Kafkasya Çalışmaları, Sosyal Bilimler Dergisi, cilt: 6, sayı: 11, s. 43-62, 2020.

Hoffman, Frank, G. "Hybrid Warfare and Challenges", Joint Forces Quarterly, sayı: 52, s. 34-39, 2009.

Hughes, James ve Sasse, Gwendolyn, "Power Ideas and Conflict: Ideology, Linkage and Leverage in Crimea and Chechnya", East European Politics, cilt: 32, sayı: 3, s. 314-334, 2016.

Illarionov, Andrei, "The Siloviki in Charge", Journal of Democracy, cilt: 20, sayı: 2, s. 69-72, 2009.

İvanov, İgor, " s Prikhodom v MID E. M. Primakova Nachalsa Period Stanovlenia Novoy Vnesheny Politiki Sovremennogo Rossii", Chelovek Epoha, Jurnal Mejdunarodnaya Jizn, Spetsalnyi Vipusk (Özel Sayı), s. 29-33, 2014.

Kjellen, Jonas ve Lund, Aron, "From Tartous to Tobruk: The Return of Russian Sea Power in the Eastern Mediterranean", Swedish Defence Research Agency (FOI), Stockholm, 2022.

Kondratyev, A.E. Obshchaya Kharakteristika Setevykh Arkhitektur, Primenyaemykh Pri Realizatsii Perspektivnykh Setetsentricheskikh Kontseptsiy Vedushchikh Zarubezhnykh Stran, Voyennaya Mysl, sayı: 12, 2008

Kolosov, Vladimir ve Turovskiy, Rostislav, "Geopoliticheskoe Polojeniya Rossii na Poroge XXI Veka: Realii i Perspektivi", Jurnal "Polis", Politicheskoe İssledovaniya, sayı: 3, s. 4-7, 2000.

Konovalov, Ivan, "Voyna, Biznes i Reforma," Eksport Vooruzheniya, Tsentr Analiza Strategiy i Tekhnologiy, 2006.

Konovalov, Ivan, *Soldaty Udachi i Voiny Korporatsiy. Istoriya Sovremennogo Naemnichestva*, Tsentr Strategicheskoy Konyunktury, Pushkino, 2015.

Kretcul, Roman ve Ramm, Alexey, "Boevye Nagrady: Kak Siriyskaya Operatsiya İzmenila Razvedku", Izvestiya, 2018, <https://iz.ru/803382/roman-kretcul-aleksei-ramm/boevye-pregrady-kak-siriiskaia-operatciia-izmenila-razvedku> (Erişim Tarihi: 13.06.2023).

Kushnir, Ostap, "Russian Geopolitical Advancements in the Black Sea Region: The Annexation of Crimea", Athenaeum, sayı: 56, s. 111-135, 2017.

Lenta.ru, "Putin Rasskazal o ChVK Vagnera", 2018, https://lenta.ru/news/2018/12/20/chvk_putin/ (Erişim 13.05.2023).

Lobanov-Rostovsky, Andrei, *Russia and Asia*, Macmillan Company, New York, 1933.

Longton, James, "Meet Russia's Siloviki-Putin's Inner Circle", The National News, 2022, <https://www.thenationalnews.com/world/europe/2022/03/15/meet-russias-siloviki-putins-inner-circle/> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

Lukyanov, Fyodor, "Putin's Russia: The Quest for a New Place", Social Research, cilt: 76, sayı: 1, s. 117-150, 2009.

Messner, Evgeny, Khochesh Mira, Pobedi Myatezhevoynu! Tvorcheskoe Nasledie E. Messnera, Russkiy Put, Voyenny Universitet, Moskova, 2005.

Mustaffa, Munira, "The Kadyrovtsy: Putin's Force Multiplier or Propaganda Tool?", Newlines Institute, 2022, <https://newlinesinstitute.org/russia/the-kadyrovtsy-putins-force-multiplier-or-propaganda-tool/> (Erişim Tarihi: 17.05.2013).

Neelov, V. (2013). *Chastnyie Voennyye Kompanii Rossii: Ppyt i Perspektivy İspolzovaniya*. Sen Petersburg.

Nikolsky, Alexey, "Kogo Blagodarit za Uspekh v Sirii?", Vedomosti, 2017, <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2017/12/13/745057-kogo-blagodarit-v-sirii> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

Novikov, D. (2016). *Rtsar Rossiyskogo Realizma" Doktrina Primakova*. Vishaya Shkola Ekonomiki, Rossiya v Globalnom Politike.

Özdemir, Gökhan ve Kutval, Yunus, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Rusya İkili İlişkilerinin Ekonomi ve Siyasi İlişkiler Açısından Tarihsel Seyri, VII. Uluslararası Karadeniz Sempozyumu: "Türkiye-Rusya İlişkileri", Giresun, 2017.

Pant, Harsh V., "The Moscow-Beijing-Delhi "Strategic Triangle": An Idea Whose Time May Never Come", Security Dialogue, cilt: 35, sayı: 3, s. 311-328, 2004.

Prilenskiy, Boris, "Vyzovy globalizatsyy dlya voyennoy bezopastnosti gosudarstv XXI veke," Byulleten Nauka XXI veka, № 4 2009.

Primakov, Yevgeni, " Nam Nuzhna Novaya İndustrializatsiya", Rossiyskaya Gazeta-Federalnyy Vypusk, 2012, № 5804/131, <https://rg.ru/2012/06/09/primakov.html> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

Yevgeni Primakov, *Rossia v Sovremennom Mire*, Proshloe, Nastoyashee, Budushee, Chentrpoligraf, 2018, Moskova.

Puskhov, A. (2018). *Globalnie Shaxmati, Russkaya Partiya*. Eksmo.

Putin, Vladimir, "Speech and The Following Discussion at The Munich Conference on Security Policy", President of Russia, 2007, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034> (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

Putin, Vladimir, "Transcript: Putin Says Russia Will Protect The Rights of Russians Abroad", The Washington Post, 2014, https://www.washingtonpost.com/world/transcript-putin-says-russia-will-protect-the-rights-of-russians-abroad/2014/03/18/432a1e60-ae99-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

Rauta, Vladimir, "Towards a Typology of Non-state actors in 'Hybrid Warfare': Proxy, Auxiliary, Surrogate and Affiliated Forces", Cambridge Review of International Affairs, cilt: 33, sayı: 6, s. 868-887, 2020.

Renz, Bettina, "Putin's Militocracy? An Alternative Interpretation of Siloviki in Contemporary Russian Politics", Europe-Asia Studies, cilt: 58, sayı: 6, s. 903-924, 2006.

Reuter, Christoph, "The Truth About The Russian Deaths in Syria", Spiegel International, 2018, <https://www.spiegel.de/international/world/american-fury-the-truth-about-the-russian-deaths-in-syria-a-1196074.html> (Erişim Tarihi: 29.05.2023).

RIA Novosti, "Putin Podderzhal İdeyu Sozdaniya v Rossii Chastnykh Voyennykh Kompaniy", 2012, <https://ria.ru/20120411/623227984.html> (Erişim Tarihi: 29.05.2023).

RIA Novosti, "SMI: Rossiyskie Voyennye Eksperty Hotyat Sozdat Kontseptsiyu 'Myagkoy Sily'", 2016, <https://ria.ru/20160301/1382237782.html> (Erişim Tarihi: 29.05.2023).

Rodkiewicz, Witold, "The Twillight of Russian-Indian Partnership", Centre for Eastern Studies (OSW), Commentary, No. 529, 2023, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-08-10/twillight-russian-indian-strategic-partnership> (Erişim Tarihi: 18.12.2023).

Samantha, Rogers, "Alexander Bekovich-Cherkassky: Beginning of Russia's Imperialistic Expansion in Central Asia", Kafkasya Çalışmaları-Sosyal Bilimler Dergisi, cilt: 7, sayı: 13, s. 88, 87-122, 2022.

Roth, Andrew, "Putin's Security Men: The Elite Group Who 'Fuel His Anxieties'", The Guardian, 2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/04/putin-security-elite-siloviki-russia> (Erişim Tarihi: 18.05.2023).

Rusya'nın Doğal Kaynakları ve Ekolojisi. Federasyon Atlası 2. Baskı. (2003). MPR RF ve diğerleri.

Schmitt, Eric, Nechepurenko, Ivan ve Chivers, C. J. "The Truth About The Brutal Four-Hour Battle Between Russian Mercenaries and US Commandos in Syria", The Independent, 2018, <https://www.independent.co.uk/news/world/battle-syria-us-russian-mercenaries-commandos-islamic-state-a8370781.html> (Erişim Tarihi: 17.05.2023)

Simmons, Terry, The Visionary, The Custodian, And The Russian Siloviki: The Russian Renaissance, Lambert Academic Publishing, Cologne, Germany, 2009.

Slipchenko, Vladimir, "K Kakoy Voyne Dolzhna Byt Gotova Rossiya?", Polit.ru., 2004, <https://polit.ru/article/2004/11/18/slipch/> (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

Smid, Tomas ve Mares, Miroslav, "Kadyrovtsy': Russia's Counterinsurgency Strategy and The Wars of Paramilitary Clans", Journal of Strategic Studies, cilt: 38, sayı: 5, s. 650-677, 2015.

Soldatov, Andrei ve Rochlitz, Michael, "The Siloviki in Russian Politics", *The New Autocracy: Information, Politics, and Policy in Putin's Russia* içinde (Ed. Daniel Triesman), Brookings Institution Press, Washington 2018 içinde s. 83-108.

Sukhankin, Sergey, "Continuing War by Other Means: The Case of Wagner, Russia's Premier Private Military Company in the Middle East", The Jamestown Foundation, 2018, <https://jamestown.org/program/continuing-war-by-other-means-the-case-of-wagner-russias-premier-private-military-company-in-the-middle-east/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

Sukhankin, Sergey, "War, Business and 'Hybrid' Warfare: The Case of the Wagner Private Military Company", The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor 15/60, 2018, <https://jamestown.org/program/war-business-and-hybrid-warfare-the-case-of-the-wagner-private-military-company-part-one/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

Sukhankin, Sergey, "Will Nicaragua Become Russia's 'Cuba of the 21st Century?'", The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor 15/118, 2018, <https://jamestown.org/program/will-nicaragua-become-russias-cuba-of-the-21st-century/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

Sukhankin, Sergey, "Russian PMCs in Yemen: Kremlin-Style 'Security Export' in Action?", The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor 15/144, 2018, <https://jamestown.org/program/russian-pmcs-in-yemen-kremlin-style-security-export-in-action/> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

Sukhankin, Sergey, "War, Business and Ideology: How Russian Private Military Contractors Pursue Moscow's Interests", The Jamestown Foundation, 2019, https://jamestown.org/program/war-business-and-ideology-how-russian-private-military-contractors-pursue-moscows-interests/#_ftn69 (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

Sukhankin, Sergey, "The Offensive and Defensive Use of Information Security by the Russian Federation", *Russia's Military Strategy and Doctrine* (Glen E. Howard ve Matthew Czekaj), The Jamestown Foundation, Washington 2019 içinde s. 302-344.

Sukhankin, Sergey ve Hurska, Alla, Russia's Private Military Contractor's: Cause for Worry, Defense and Security Foresight Group, University of Waterloo, 2020.

Sukhankin, Sergey ve Hurska, Alla, "Russia's Private Military Contractor's: Cause for Worry", Canadian Military Journal, cilt: 21, sayı: 2, s. 14-25, 2021.

TASS, "Ekspert: Rossiya Stanet Glavnym Garantom Bezopasnosti v Novom Miroporyadke", 2017, <https://tass.ru/politika/4654988> (Erişim Tarihi: 12.05.2023).

TRT Haber, "Blackwater'ın Geçmişİ Karanlık İşlerle Dolu", 2021, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/blackwaterin-gecmisi-karanlik-islerle-dolu-604340.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2023).

Tsvetkova, Maria, "Russian Toll in Syria Battle was 300 Killed and Wounded: Sources", Reuters, 2018, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-russia-casualty-idUSKCN1FZ2DZ> (Erişim Tarihi: 12.05.2023).

Valdai Club, "Mezhdunarodnye Ugrozy 2018. Prognoz Vyzovov Bezopasnosti Rossii i Mira", Ekspertnaya Diskussiya, 2018, <https://ru.valdaiclub.com/multimedia/video/ugrozy-2018-prognoz-diskussiya/> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

Valetskiy, Oleg, "Uspekhnost Raboty Rossiyskikh ChVK na Mirovykh Rynkah Budet Zaviset ot Uspekhov Vneshney Politiki RF", Tsentr Strategicheskoy Konyunktury, 2016, <https://conjuncture.ru/chvk-info-18-08-2016/> (Erişim Tarihi: 19.05.2023).

Valetskiy, Oleg, "Zhyznesposobnost Rossiyskikh ChVK Zaviset ot Offitsialnoy Podderzhki Kremlya", Tsentr Strategicheskoy Konyunktury, 2016, <https://conjuncture.ru/chvk-info-09-08-2016/> (Erişim Tarihi: 19.05.2023).

Volevodz, A. G., "O Mezhdunarodnykh İnitsyativakh v Sfere Pravovogo Regulyrovaniya Deyatelnosti Chastnykh Voennykh i Okhrannykh Kompaniy", Mezhdunarodnoe Ugolovnoe Parvo I Mezhdunarodnaya Yustitsiya. MGIMO University, 2009, No: 1.

Volevodz, A. G., "O Perspektivakh Mezhdunarodno-Pravovogo Regulyrovaniya Deyatelnosti Chastnykh Voyennykh i Okhrannykh Predpriyatiy", Mezhdunarodnoe Ugolovnoe Parvo I Mezhdunarodnaya Yustitsiya, MGIMO University, 2010, No: 2, s. 6-12.

White, Stephen, Russia's New Politics: The Management of a Postcommunist Society (4. Baskı), Cambridge University Press, United Kingdom, 2004.

Yasman, Victor, "Russia: Putin Comes on Strong", Radio Free Europe/Radio Liberty, 2007, <https://www.rferl.org/a/1074659.html> (Erişim Tarihi: 18.12.2023).